

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Michal Gúth

Bakalářská diplomová práce

VÝVOJ AUTONOMNÍCH TENDENCÍ VE SKOTSKU

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 13. dubna 2011

Obsah

OBSAH	3
ÚVOD	4
1. HISTORICKÝ VÝVOJ SKOTSKA OD 18. DO 20. STOLETÍ	8
1.1 18. STOLETÍ.....	8
1.2 19. A 20. STOLETÍ.....	9
1.3 SKOTSKÁ RŮZNORODOST A REPREZENTACE	14
2. NACIONALISMUS A SKOTSKÁ IDENTITA.....	15
2.1 NACIONALISMUS.....	16
2.2 SKOTSKÁ IDENTITA.....	17
3. STRANY A VOLBY	20
3.1 KONZERVATIVNÍ STRANA	20
3.2 LABOURISTICKÁ STRANA.....	22
3.3 SKOTSKÁ NÁRODNÍ STRANA (SNP).....	25
4. DEVOLUCE VE SKOTSKU	31
4.1 CESTA K REFERENDU Z ROKU 1979	33
4.2 CESTA K DRUHÉMU REFERENDU	36
4.3 SKOTSKÝ PARLAMENT	39
5. CESTA K NEZÁVISLOSTI?	41
5.1 VEŘEJNÉ MÍNĚNÍ	47
ZÁVĚR	50
PRAMENY A LITERATURA	52
ABSTRAKT.....	57

Úvod

Tématem této diplomové práce je vývoj autonomních tendencí ve Skotsku. Cílem práce je nejprve analyzovat jednotlivé aspekty, které měly na vývoj těchto tendencí vliv včetně specifík skotské autonomie, a poté představit současnou situaci a návrhy do budoucna. K pochopení současné situace ve Skotsku je nutné znát historické souvislosti, proto je zde kladen důraz na zmapování procesů, které ke vzniku Skotského parlamentu vedly. V první kapitole jsou stručně představeny nejvýznamnější momenty skotské historie související s tématem této práce. Zde je především zmíněna snaha skotských nacionalistů o nezávislost a stejně tak i ekonomická situace země, neboť ta hraje klíčovou roli v této otázce. Velká Británie již koncem 19. století musela řešit požadavky regionálních hnutí usilujících o určitou formu sebeurčení. Největšího rozvoje se v této otázce Británie dočkala v druhé polovině 20. století, kdy na konci 90. let labouristická vláda Tonyho Blaira nejviditelněji odpověděla na požadavky nacionalistů. Druhá kapitola představuje problém nacionalismu a skotské identity. Skotský nacionalismus je velmi odlišný např. od irského či baskického, protože se vyvíjel v jiných podmínkách. Skotové nezažili náboženský ani politický útlak, ze strany Angličanů se jim dostávalo rovných příležitostí. I díky tomu byl proces devoluce sice zdoluhavý, ale klidný. V této souvislosti je třeba vysvětlit termín nacionalista, který se v práci vyskytuje často. Pokud není uvedeno jinak, tímto termínem označuji člena Skotské národní strany (SNP) a jako takový je zbaven pejorativního významu slova nacionalista.

Ve třetí kapitole jsou analyzovány politické strany a jejich postoje k otázce devoluce Skotska a také výsledky voleb, podle kterých lze názorně odvodit i postoj skotského lidu k této otázce. Nejvýznamnější stranou je zde samozřejmě SNP, která jako první požadovala více pravomocí a autonomie pro Skotsko. Čtvrtá kapitola podrobně zkoumá proces devoluce a obě referenda, která nakonec vedla až ke vzniku Skotského parlamentu, jež je doposud nejvýznamnějším úspěchem nacionalistů v jejich snaze. V samostatné podkapitole je analyzován vznik Skotského parlamentu, jeho fungování, pravomoci a vztah s Westminsterským parlamentem. Poslední kapitola představuje návrh SNP, který by mohl vést až k referendu o vyhlášení nezávislosti na Velké Británii, jednotlivé zprávy komisí vypracované k tomuto tématu a jejich postoje a také výsledky veřejného mínění skotských občanů, které nám pomohou lépe porozumět, jak se k této otázce staví a jak by mohlo případné referendum o nezávislosti dopadnout. Časově se práce orientuje od 18. století až do současnosti, kdy je velký prostor věnován především

20. století, které představuje doposud nejvýznamnější období v této otázce. Geograficky je práce vymezena na regiony Skotska a Anglie.

Pro tuto práci formuluji následující hypotézu:

Míra skotských autonomních požadavků závisí na rozdílné ekonomické, politické i kulturní situaci v regionech Velké Británie. Nejrůznější požadavky skotských nacionalistů o vyšší míru autonomie představují kontinuální snahu o prohloubení vlastní identity a především vidinu lepší reprezentace skotských zájmů, přičemž nejvýznamnějším hlediskem je ekonomická situace země.

Teoreticky práce vychází z modelu vertikálního dělení moci, tedy přenosu kompetencí z ústředních orgánů na regionální. Diskutována zde proto bude decentralizace moci, s níž souvisí i regionalizace a regionalismus.

Pojem decentralizace je spojen s problematikou vertikální organizace státu a povahou struktury politické moci. Podle toho, jak je v rámci státu rozložena rozhodovací pravomoc, rozdělujeme země na unitární a na federace. Stručně řečeno je v prvním případě všechna moc soustředěna do politického centra, naproti tomu v rámci federace je rozdělena mezi centrum a další jednotky. K hlavním obecným výhodám decentralizace se řadí především tvorba takové politiky, která je přizpůsobena potřebám místního obyvatelstva, a také prostor pro větší ohledy k místním zvláštnostem.

Británie si prošla dvěma vlnami decentralizace. První se odehrála v období 60. a 70. let 20. století, kdy se výrazně projevoval decentralizační tlak iniciovaný periferiemi. Druhá vlna se datuje do období posledních 20 let minulého století, kdy dochází k oslabování pozice státu a prosazuje se nový regionalismus. Stát je oslabován v důsledku internacionalizace politiky, v níž hrají nově vytvořené regiony větší roli. Ústředním motivem analýzy decentralizace ve Velké Británii je role politických stran. Celonárodní strany totiž mají rozhodující roli pro uskutečnění decentralizačních kroků. Regionální strany nemají přímý vliv na prosazení svých požadavků, ale zato svým voličským úspěchem k sobě přitahují pozornost velkých stran, které z obavy o ztrátu voličských hlasů zaujaly aktivnější postoj k této otázce.

Decentralizace se dělí na tři formy, nejslabší z nich je dekoncentrace moci, silnější formou je devoluce a nejsilnější je federace. Velká Británie samozřejmě spadá do formy devoluce a i po zásadních decentralizačních reformách ji řadíme mezi regionalizované unitární státy, kde je státní suverenita nadále v rukou Westminsterského parlamentu.

Pojem region vyvolává řadu sporů a nesrovnalostí. Důvodem je především jeho terminologická nejednoznačnost. Obecně platí, že pojem region se v odborné literatuře

objevuje ve dvojitým vymezení. Jednak je to územní jednotka menší než státní celek, jehož je součástí, nebo může suplovat označení kulturní a politické jednotky, jež je vázána na specifické etnické, historické či jazykové odlišnosti obyvatelstva. Ve Velké Británii je region vnímán jako cosi nejasného, co je svým prostorovým vymezením menší než stát, ale současně zahrnuje více než místní kolektivitu. Vzájemná odlišnost jednotlivých regionů pak závisí především na postoji vlády k nim. Je to výlučně vláda, která regionům přisuzuje specifickou organizační strukturu. Proto se někteří autoři přiklání k označení současného britského státu jako státu regionálního.

Regionalismus se vždy projevoval jako cílený přístup vlád k ovlivňování hospodářsko-politických zájmů států a je teritoriálně vymezený. Podle regionalismu jsou regiony definovány prostřednictvím lidí, kultury, či jazyka, které dokládají existenci specifické politické jednotky, jež má právo na větší autonomii. Je tedy spojován s politickým a ideologickým zázemím obyvatel daného regionu.

Regionalizace předpokládá vytvoření nové úrovně teritoriální organizace státu. Tímto termínem se také označují procesy, v jejichž průběhu jednotlivé vlády jako instituce přenášejí určité pravomoci na regiony. Problematika regionalizace neměla ve Velké Británii zdaleka pouze ekonomickou a funkcionální rovinu. Westminster byl od 60. let vystaven také silicím tlaku nacionalistických stran ve Skotsku a Walesu. Objevení ropy v Severním moři a rostoucí nedůvěra k celobritským politickým stranám vedly k posílení Skotské národní strany, která prosazovala skotské národní zájmy a směřovala k separatismu.

V této případové studii bude uplatněn zejména empiricko-analytický přístup. Metodou zkoumání je v této práci systémová analýza, která má širokou škálu významů. Historické podmínky vzniku systémové analýzy byly dány potřebou analyzovat, navrhovat a řídit systémy, jejichž hlavními charakteristikami jsou rozsáhlost a složitost. Skotsko jako součást Velké Británie zatím dospělo do fáze, kdy si zajistilo svůj devoluční parlament, a dále míří směrem k větší autonomii. Analýza procesů, které do této fáze vedly, nám může posloužit k tomu, abychom se pokusili odhadnout, jakým dalším směrem se Skotsko vydá.

Hlavním problémem při psaní této práce byla dostupnost relevantní literatury v České republice. V této souvislosti je nutno zdůraznit problém překladu odborných termínů specifických pro skotský systém. Tyto termíny jsou autorem přeloženy, případně jsou ponechány v jejich původním znění. Literatura až na výjimky pochází od britských autorů. Vzhledem k rozsahu práce jsou zastoupeny publikace jak politologické, tak i

historické. Jelikož prakticky všechny publikace zabývající se skotským separatismem končí vznikem Skotského parlamentu, velkou roli při psaní této práce hrály i články z nejrůznějších internetových zdrojů, které analyzovaly aktuální dění ve Skotsku.

Stěžejní význam měly pro práci především publikace od Thomase Devinea *The Scottish Nation 1700 – 2000*, dále pak monografie od kolektivu autorů Keating, Midwater, Mitchell *Politics and public policy in Scotland* a také dílo autora Christophera Harvieho *Scotland & Nationalism. Scottish society and politics 1707-1994*. Všichni tito autoři se zabývali do hloubky skotskou politikou i historickým vývojem. Největším odborníkem na toto téma je profesor Michael Keating, od kterého tato práce čerpá další dva články na téma konstituční změny ve Skotsku a parlamentního chování Skotů. Problematiku devoluce ve Velké Británii rovněž podrobně zpracovali autoři Mathew Leeke, Chris Sear a Oonagh Gay. Z českých autorů je třeba zmínit Blanku Říčovou, která se skotské devoluci u nás věnuje nejpodrobněji. Důležitým zdrojem informací byly i mnohé studie a články zabývající se nacionalismem obecně a dále pak specifickým skotským nacionalismem. Toto téma výborně analyzují Ernest Gellner, Miroslav Hroch, Saul Newman či William Mishler.

1. Historický vývoj Skotska od 18. do 20. století

Počátkem 18. století dochází ve Skotsku ke sloučení Skotského parlamentu s anglickým, aby tak vznikl jeden parlament ve Westminsteru, který by rozhodoval o záležitostech obou zemí. Tuto skutečnost je nutno zmínit, abychom pochopili, že Skotové si před touto událostí vládli sami, i když ke sloučení korun Skotska a Anglie došlo o století předtím. Po další téměř tři staletí byl nezávislý skotský parlament pouhým snem skotských nacionalistů, kteří se o jeho znovuzavedení snažili. V následujících kapitolách jsou představeny nejvýznamnější momenty skotské historie, které se týkaly především této snahy, ale dále také ekonomická situace země, neboť právě tato oblast byla jedním z nejvýznamnějších faktorů politické změny.

1.1 18. století

Před rokem 1706 byly zprávy o nepokojích a veřejných protestech proti sjednocení Skotska a Anglie ojedinělé. V Edinburghu byla silná proti-anglická nálada, ale situace se nikdy nestrhla v násilí. Nicméně jak vyjednávání pokračovala, nálada veřejnosti začala být nestabilní a přelétavá, až se během roku 1706 objevily časté občanské nepokoje a výtržnosti. Vznik unie byl přijímán skotskou vládou a obchodní a profesní třídou, ale spodní sociální vrstva se obávala tíhy zdanění, která by na ně byla uvalena. V říjnu roku 1706 se Skotský parlament rozhodl přijmout Články unie. Uveřejnění Článků spustilo široké nepokoje. Před budovou Skotského parlamentu se odehrály násilné demonstrace a poslanci uvnitř budovy se obávali vtrhnutí protestantů. Do města byly přivolány jednotky, které měly rozkaz střílet, pokud by to bylo nezbytné. Situace v Edinburghu se utišila v listopadu a nepokoje propukly jinde, ale navzdory obavám o národní povstání se tyto vzpoury odehrály pouze krátce a nepřesáhly hranice měst, ve kterých vypukly.¹

Tím, že Skotský parlament schválil sjednocení parlamentů, také tím zároveň schválil i svůj vlastní zánik. Nicméně ještě několik týdnů před svým zánikem a spojením v unii s Anglií musel parlament vyřešit některé záležitosti. Po ratifikaci prošel Skotským parlamentem zákon, který zohledňoval reprezentaci Skotska ve Westminsterském parlamentu. Tento zákon byl také součástí dohody. Bylo rozhodnuto, že do prvního parlamentu Velké Británie budou za Skotsko zvoleni poslanci zaniklého Skotského

¹ *Mob unrest and disorder*. www.parliament.uk, 2007, http://www.parliament.uk/actofunion/06_03_mob.html (1. 3. 2010)

parlamentu, čímž se dosáhlo vyřazení voleb, ve kterých by skotský elektorát nejspíše vyjádřil silnou nelibost vůči unii.² Volební mapa Skotska byla poté značně předělána, v budoucnu mělo skotská hrabství reprezentovat 30 poslanců a nové volební okrsky 15 poslanců.

Skotové tedy sice přišli o možnost navrhnout si své vlastní zákony, ale podařilo se jim zajistit pokračování skotského právního systému, byrokracie, vzdělání a církve. To byly velmi důležité prvky, které zemi dovolovaly považovat se za oddělený subjekt. Zachovala se také privilegia skotských královských volebních obvodů. Nakonec byla smlouva o unii schválena 110 hlasy ku 67 a ve Westminsteru byla smlouva schválena bez jakékoliv opozice. Skotský parlament se naposledy sešel 25. března 1707.³

Skotsko bylo v době po spojení parlamentů slabým státem, prošlo si těžkými hladomory a neúspěšné pokusy o vytvoření skotské kolonie ve Střední Americe stály mnoho Skotů velké částky peněz. Uzavřít unii se tehdy zdálo vládnoucí třídě jako nejlepší řešení. Měli zájem na zachování obchodu s Anglií, ale jejich rozhodnutí bylo mezi zbytkem lidu nepopulární. V počáteční fázi po sjednocení skotská ekonomika trpěla, neboť se Skotsko pokoušelo stát konkurentem většímu britskému trhu. Nicméně se dá říci, že dlouhodobě Skotsko z unie ekonomicky prospívalo. Po neúspěchu posledního jakobitského povstání mezi aristokracií upadal nacionalismus a skotské zákony se posunuly směrem k vyššímu politickému sbližování s Anglií. Skotsko už se nadále nemuselo obávat války, jak proti Anglii, tak i té vnitřní. Idea Skotska jako „Severní Británie“ byla mezi aristokracií a inteligencí popularizována a Skotové postoupili k plnému zapojení v britském impériu na všech úrovních.⁴

1.2 19. a 20. století

K výraznému posunu ve vnímání rozdílů mezi skotským, anglickým a britským došlo na přelomu 19. a 20. století v důsledku uplatňování politiky *welfare state*. Důsledkem toho bylo, že od té doby začali občané vnímat rozdíly mezi jednotlivými regiony, potlačovalo se „skotství“ (*Scottishness*) a do popředí se tlačilo „nové britství“ (*new Britishness*). Proto je možno vzednutí skotského politického nacionalismu interpretovat jako přirozený jev. Hnutí však ve svých počátcích nemělo větší dopad na

² *End of Scottish Parliament*. www.parliament.uk, 2007, http://www.parliament.uk/actofunion/07_end.html (1. 3. 2010)

³ *Union of the Parliaments 1707*. http://www.rampantscotland.com/know/blknow_union.htm (2. 3. 2010)

⁴ *Early Scottish History and the Union*. www.bbc.co.uk, <http://www.bbc.co.uk/politics97/devolution/scotland/briefing/history.shtml> (1. 3. 2010)

vývoj v Británii a nelze tedy hovořit o jakémkoli ohrožení systému velké Británie.⁵ Odtud však můžeme pozorovat následné snahy nacionalistů o větší autonomii vlastního regionu.

Průmyslová revoluce měla velký dopad na přeměnu Skotska. Textilní průmysl sice rychle vytvořil zručnou a politicky aktivní pracující třídu, na druhou stranu sektářské dělení vytvořené imigrací velkého počtu irských protestantů a katolíků mělo na svědomí ztížení vývoje obchodního unionismu a poškodilo politické spolky. Přizpůsobení se anglickému volebnímu právu dalo skotské střední třídě příležitost, aby byly jejich hlasy ve Westminsteru vyslyšeny. Po dalším téměř půlstoletí byla dominantní politickou silou ve Skotsku Liberální strana. Koncem 19. století bylo ve Skotsku významným aktérem autonomní hnutí představované Skotskou autonomní asociací založenou v roce 1886. Co je však velmi důležité, je fakt, že od roku 1885 se liberální lídr William Gladstone rozhodl přehodnotit svoje stanovisko, a stal se zastáncem autonomistické ideje. Mezi lety 1889 a 1914 byla otázka skotské autonomie v parlamentu projednávána patnáctkrát včetně představení čtyř zákonů. V roce 1913 prošel zákon o autonomii druhým čtením. První světová válka však zasáhla do tohoto vývoje, od plánu autonomie bylo upuštěno a podpora pro něj se ztrácela, jelikož vést kampaň pro autonomii znamenala přidružení se k více přímočarým irským aktivistům za samostatnost. Tato skutečnost měla za následek ztrátu sympatií a podpory pro konstituční změnu ve Skotsku. Přesto však byl pro Skotsko vytvořen oddělený administrativní systém. V roce 1885 byl vytvořen post skotského ministra podporovaného ministerstvem pro Skotsko.⁶ To bylo významným posunem, neboť tato pozice dávala Skotsku do budoucna možnost přímého zastoupení svých zájmů v kabinetu Westminsterského parlamentu.

Hned po ukončení 1. světové války byl návrh autonomie podporován liberály a rostoucím socialistickým hnutím. Tento návrh souvisel s touhou po větší kontrole skotských ekonomických zdrojů. V roce 1919 skupina konzervativních poslanců žádala konferenci o devoluci. Vznikly dvě zprávy, které obě souhlasily s tím, že shromáždění by mělo mít značně zvýšené pravomoci. Tyto návrhy však byly zastíněny politickou krizí způsobenou irským odhodláním zajistit si nezávislost na Británii.⁷ Od 20. let se autonomie pro Skotsko zdála téměř nedosažitelná.

⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Devoluční proces ve Velké Británii. Proměna role politických stran*. In: FIALA, Vlastimil – ŘÍCHOVÁ, Blanka (eds.): *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc – Praha, Moneta – FM 2005, s. 252.

⁶ *Early Scottish History and the Union*, c. d.

⁷ *The Devolution Debate This Century*. www.bbc.co.uk, <http://www.bbc.co.uk/politics97/devolution/scotland/briefing/c20scot.shtml>, (1. 3. 2010)

Velká Británie je kolébkou vzniku regionální politiky. Počátkem 30. let se v souvislosti s hospodářskou krizí prohloubily ekonomické a sociální rozdíly mezi jednotlivými regiony natolik, že stát byl nucen přijmout určité kroky k jejich zmírnění. Zatímco například Jihovýchodní region Británie měl nezaměstnanost 14 %, nezaměstnanost na Severovýchodě či ve Skotsku převyšovala 25 %. Jednalo se především o regiony s vysokým podílem tradičních průmyslových odvětví, která byla hospodářskou krizí nejvíce zasažena. V rámci hledání cest k řešení vzniklé situace byl roku 1934 přijat Zákon o speciálních územích. Kromě vymezení problémových regionů definoval způsoby pomoci spočívající ve zlepšení infrastruktury aj.⁸

Poválečný vývoj byl ovšem autonomistickému hnutí více nakloněn, neboť základní pilíř unie, britské impérium, se rychle rozpadal. Indie získala nezávislost již v roce 1947 a o desetiletí později získaly nezávislost i další britské kolonie v Africe, přičemž další území na sebe nenechala dlouho čekat. Suezská krize z roku 1956 ukázala, že světovou dominanci nyní tvoří Spojené státy, ke kterým se Británie jen připojila jako jejich partner. V roce 1963 byla Británie s vládou Harolda Macmillana pokořena, když byla jejich žádost o vstup do Evropských společenství zamítnuta na naléhání francouzského prezidenta, a Británie do roku 1973 do tohoto Společenství nevstoupila. To byl tedy velký impuls pro Skoty, který dával znát, že moc Velké Británie je na zahraničním poli oslabena a že se možná po více než 200 letech naskytá příležitost, kdy by měli šanci prosadit si své požadavky. Paradoxně snaha o to, aby si Velká Británie zachovala pozici světové vojenské mocnosti, pomohla ke ztrátě sympatií mnoha Skotů s vládou. V listopadu 1960 premiér Macmillan odsouhlasil plán nukleárního zastrašení potenciálních nepřátel ponorkami Polaris, které měly mít základnu na severu Skotska. Toto rozhodnutí posílilo ve Skotsku Kampaň pro nukleární odzbrojení (CND), protože se obávali, že se v případě konfliktu Skotsko stane terčem nukleárních bomb, což mělo za následek nepřátelství napříč politickým spektrem. SNP (Skotská národní strana) byla v 60. letech jedinou stranou, která úplně odmítala vlastnictví jaderných zbraní a mnozí zasloužilí členové strany, jako například William Wolfe, Isabel Lindsay či Margo MacDonald, byli členy CND.⁹ Tato image straně v budoucnu také pomohla ve volebních kampaních, především zaznamenala úspěch u mladých lidí a také u nespokojených občanů s politikou vlády.

⁸ KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava a kol.: *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha, Codex Bohemia 1996, s. 47.

⁹ DEVINE, Thomas Martin: *The Scottish Nation 1700 – 2000*. Londýn, Penguin Press 1999, s. 578-579.

V 50. letech se významně změnilo ekonomické zaměření země, která byla do té doby silně orientována na těžký průmysl, jenž byl cenným zdrojem exportních příjmů, protože díky Američany financované rekonstrukci Evropy se do Skotska hrnuly objednávky na uhlí, ocel, lodě a těžkou techniku. Proti tomuto vývoji se nevyskytlo mnoho námitek, neboť hlavním cílem byla plná zaměstnanost. Skotský průmysl měl tehdy velkou výhodu, protože mu válkou zpustošené evropské ekonomiky mohly jen málo konkurovat. Takováto situace ale nemohla trvat věčně. Od roku 1958 se Skotsko začalo potýkat s velkými těžkostmi. Země nyní byla závislá na těžkém průmyslu více než kdykoli jindy, ale také trpěla nízkou produktivitou výroby a roční tempo růstu bylo poloviční ve srovnání se zbytkem Británie. Platy a životní úroveň zaostávaly za ostatními regiony země a deflace a škrty veřejných výdajů zvedly počet nezaměstnaných na 116 000. Vládla všeobecná shoda, že ekonomická záchrana závisí na vládní intervenci.¹⁰

Labouristická vláda Harolda Wilsona se pustila do ambiciózního projektu státem financovaného hospodářského rozvoje severu Británie. Byly zřízeny rozvojové výbory a regionální hospodářské rady, které měly podporovat rozsáhlý program veřejných výdajů zaměřený na zlepšení sociální infrastruktury prostřednictvím bytové politiky, zdravotní péče, dopravy a školství. Tato pracovní místa měla kompenzovat ztráty v tradičních odvětvích a plánovalo se, že plná zaměstnanost a dostatek peněz na utrácení přilákají do Skotska nová průmyslová odvětví, která budou vydělávat na oživeném spotřebním trhu. Willie Ross, který v té době zastával post ministra zahraničí, byl zodpovědný za přerozdělení zdrojů pro Skotsko. Pod jeho vedením se labouristům ve Skotsku podařilo úspěšně provést ekonomické změny. Veřejné výdaje v této době vrostly o 900 % na 193 milionů liber a Ross zajistil Skotsku největší podíl, jaký jen mohl. Sociální a ekonomický dopad těchto aktivit nelze zpochybnit. Skotsko získalo díky unii obrovskou regionální pomoc i jiné výhody. Ross ukázal, že unie v Británii může maximalizovat zisky pro Skotsko. Plánování státních výdajů a jejich realizace však vyvolávala očekávání, která nemohla být vždy splněna. Ohromné výdaje labouristů zatížily veřejný rozpočet, což mělo za následek snížení mezd a zvýšení daní na dovezené zboží.¹¹ Periodické finanční krize škodily dlouhodobým strategiím, protože se muselo přihlížet k deficitům v rozpočtu. K seznamu neúspěchů přispěly i přehnaný optimismus, krátkodobé politické kalkulace a špatné a neodborné plánování.¹²

¹⁰ WORMALDOVÁ, Jenny: *Dějiny Skotska*. Praha, Nakladatelství Lidových novin 2007, s. 206.

¹¹ DEVINE, T. M.: c. d., s. 579-580.

¹² WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 207-208.

V roce 1977 byla labouristická vláda velmi slabá. Měla jen těsnou většinu v parlamentu a od března téhož roku byla závislá na hlasech poslanců Liberální strany. Velká Británie si v tomto období procházela další krizí, když v zemi bylo 1 250 000 nezaměstnaných a inflace byla na 16 %. Ministr financí byl nucen požádat Mezinárodní měnový fond (MMF) o značnou půjčku v září roku 1976. Tento záchranný balíček pro Británii měl být schválen pouze v případě, že vláda výrazně seškrtá své výdaje. Tím se stala velmi nepopulární a nadále již nedisponovala morální autoritou ani silou v parlamentu, takže nemohla efektivně provést nejdůležitější konstituční změnu v Británii od roku 1922, kdy vzniklo nezávislé Irsko.¹³

Nutnost žádat MMF o půjčku, která by Británii vytáhla z finančních nesnází, měla pro Skotsko velké následky. Jednak MMF trval na tom, aby Spojené království snížilo veřejné výdaje, což znamenalo růst nezaměstnanosti, stoupající napětí mezi pracujícími a další pokles oblíbenosti labouristů. Za druhé z toho vyplývalo, že skotskou nespokojenost nebude možné uplatit zvláštní hospodářskou pomocí, kterou by financovala vláda. V této situaci se devoluce zdála jako nejlepší řešení. Po dlouhých vnitrostranických debatách a svárech nakonec labouristé schválili vznik skotského parlamentu jako nejlepšího prostředku k zastavení postupu nacionalistů. Devoluce nabízela Skotům jistou formu národního uznání a omezené samosprávy, což mělo vzít vítr z plachet nacionalistům.¹⁴

Po zamítnutí referenda o vzniku devolučního parlamentu v roce 1979 následovala v zemi nejhorší ekonomická krize od 30. let. Tento jev provázelo zvolení konzervativců do čela parlamentu, kteří měli radikální ekonomickou strategii, jak se vypořádat s krizí. Následovala přísná finanční kontrola, privatizace, liberalizace trhu, redukce moci odborových organizací a snaha apelovat na občany, aby si finančně pomohli sami a nespolehali na státní podporu, na kterou byli zvyklí. Výsledky této politiky byly katastrofické pro celé sektory skotského průmyslu a tentokrát již stát nepomohl nekonkurenceschopným podnikům finanční injekcí. Dokonce ani v sociální oblasti konzervativci nepolevili jako Ted Heath, který v minulosti ustoupil odborům. Skotsko se s důsledky této krize vyrovnávalo nejhůře ze všech zemí Velké Británie. Mezi roky 1979 a 1981 ztratila skotská výroba 11 % své produkce a jedna pětina lidí ztratila práci. Nejhorší ránu utřil tradiční těžký průmysl, který zažil propad o 36,9 %. Velké šoky také utrpěly textilní společnosti, důlní průmysl a výroba lodí.¹⁵

¹³ DEVINE, T. M.: c. d., s. 587.

¹⁴ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 210.

¹⁵ DEVINE, T. M.: c. d., s. 591-592.

Striktní monetarismus a důraz na ekonomickou soutěž konzervativní vlády premiérky Margaret Thatcherové dokončil postupnou transformaci skotské ekonomiky. I přes razantní odpor havířů v průběhu 80. a 90. let musela být uzavřena naprostá většina skotských uhelných dolů, kromě Kilmarnocku se zavřely brány podniků vyrábějící lokomotivy, drastická restrukturalizace slavných železáren v Motherwellu de facto ukončila tradici výroby oceli ve Skotsku a na řece Clyde se při životě udržely pouhé tři loděnice. I další výrobci a farmáři díky novým technologiím zaměstnávali stále méně lidí. Rostla nezaměstnanost i sociální výdaje státu a do statutu sociálně slabých přechodně patřilo až 30 % populace. Poklesla natalita a vytrácel se duch tradiční náboženské soudružnosti. Stará odvětví se však podařilo nahradit výrobou počítačů a elektroniky. Práci v ropném průmyslu na konci století našlo přibližně 100 000 lidí, ve finančním sektoru více než dvojnásobek. Nezaměstnanost v 90. letech tak už nepřesahovala 10 %.¹⁶

V 80. letech si Skotsko prošlo ekonomickou revolucí, která nechala hlubokou stopu na jejím historickém vývoji. I když na tom nebyly všechny regiony Skotska stejně, jako celek Skotsko utrpělo krizí hůře, než Anglie. Tyto poznatky vedly k debatě o nestarající se vládě, která přivedla Británii k rozdělení na bohatý jih a chudý sever. Ale počátkem 90. let se zdálo, že se Skotsku začíná blýskat na lepší časy, neboť si v tomto období vedlo lépe, než mnohé části Anglie, a mělo i vyšší zaměstnanost. Navíc se skotská ekonomie více diverzifikovala a stará závislost Skotska na jednom či dvou exportních gigantech se zmenšila a namísto toho se industriální struktura začala více podobat té, kterou měla Velká Británie jako celek. Tato ekonomická transformace měla silný sociální účinek. Zrychlující se technologická proměna a větší mechanizace výroby značně zvýšily zaměstnanost žen a také měly za následek radikální změnu venkovské společnosti.¹⁷

1.3 Skotská různorodost a reprezentace

Skotsko se liší od zbytku Británie v několika důležitých ohledech – v institucích, politickém chování a v politických záležitostech. Má totiž svůj vlastní právní systém, který vyžaduje značný souhrn samostatné skotské legislativy. Je zde oddělené ministerstvo ústřední vlády pro skotské záležitosti, které je řízeno ministrem zahraničí. Místní vláda je organizována odlišně od té, která sídlí v Londýně, a orgány jako Skotská rozvojová agentura nebo Úřad pro rozvoj vysočin a ostrovů nemají v Anglii obdoby.

¹⁶ FRANK, Jan: *Stručná historie států. Skotsko*. Praha, Libri 2007, s. 122.

¹⁷ DEVINE, T. M.: c. d., s. 597-598.

Britské politické strany jsou sice dominantní silou ve Skotsku, ale úroveň podpory pro tyto strany se často velmi odlišovaly od těch v Anglii. SNP zde funguje jako výrazný prvek. Velké politické otázky, jako je nezaměstnanost, inflace, bydlení a sociální služby jsou společné jak pro Anglii, tak pro Skotsko, ačkoli jejich relativní důležitost se může lišit, zatímco otázky náboženství či autonomie daly Skotsku historicky odlišný charakter. Na druhou stranu Spojené království zůstává unitárním státem, ve kterém hlavní suverenita leží na parlamentu ve Westminsteru. Tato směs jednoty a různosti byla zdrojem zmatku od doby Unie Anglie a Skotska z roku 1707.¹⁸

Skotská reprezentace v britském parlamentu byla určena několika odlišnými způsoby od spojení v roce 1707. Na počátku bylo Skotsko reprezentováno 45 poslanci. Toto číslo se s postupem času rozrůstalo, nejdříve na 53 v roce 1832 a na 60 v roce 1867. Na počátku 19. století to bylo už 74 poslanců, což lépe odráželo více demokratické kritérium podílu skotské populace. V roce 1983 Skotsko reprezentovalo 72 poslanců. Tím, že počet anglických zástupců nevzrůstal, aby odrážel rostoucí podíl anglické populace ve Velké Británii, došlo k tomu, že Skotsko začalo být relativně nadreprezentováno. V roce 1986 byl průměrný počet voličů k zisku jednoho volitele ve Skotsku 55 370, zatímco v Anglii to bylo 69 137. V posledních letech to poskytovalo výhodu Labour Party a aliančním stranám, což konzervativcům vadilo, a proto si stěžovali na nerovnosti systému. Mělo se za to, že všechny strany ve Skotsku obhajují nadreprezentaci jako část ceny, kterou musí Anglie platit za to, že Skotsko je součástí Velké Británie.¹⁹ Květnové volby roku 2005 do celobritského Westminsterského parlamentu přinesly jednu zásadní změnu: snížení počtu skotských poslanců ze 72 na 59. Naplnil se tak článek 86 *Scotland Act* z roku 1998, který stanovil, že po vytvoření Skotského autonomního parlamentu by mělo dojít k redukci do té doby nadhodnocené reprezentace Skotska v rámci Spojeného království.²⁰

2. Nacionalismus a skotská identita

Geografické rozšíření separatistického hnutí ve světě je a vždy bylo asymetrické. V jakékoli době v historii taková hnutí vyvstávala pouze v určitých zemích a i v těchto

¹⁸ KEATING, Michael – MIDWINTER, Arthur – MITCHELL, James: *Politics and public policy in Scotland*. Houndmills, Macmillan education LTD 1991, s. 1-2.

¹⁹ Tamtéž, s. 64-65.

²⁰ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Devoluce na britský způsob aneb Skotsko na cestě od nezávislosti*. Mezinárodní politika, 29, 2005, č. 7, s. 9.

zemích dokonce jen v určitých regionech. Tato geografická distribuce je pro obecnou teorii separatismu jednou z hlavních podmínek.²¹

2.1 Nacionalismus

Termín nacionalismus vznikl jako novotvar původně v politickém diskurzu, což jej zatížilo politickým a hodnotícím významem. Všeobecně užívaným nástrojem vědecké analýzy se stal až během druhé poloviny 20. století. Nejasnost termínu zvyšuje i fakt, že každá národnost interpretuje význam tohoto slova v závislosti na tom, jak se chápe slovo národ v jejich jednotlivých historických a jazykových zkušenostech. Je proto logické, že se v angličtině slovo *nationalism* spojuje se státem, zatímco třeba v němčině, kde byl původně definován kulturou a jazykem, si teprve hledá své místo. Navíc je tento termín v angličtině a ještě více v češtině spojován s negativními projevy existence národů a zápasů ve jménu národa.²²

Nacionalismus je politický princip, který z kulturní podobnosti činí sociální pouto, a ať už mezi lidmi platí jakékoli principy autority, jejich legitimita závisí na tom, že členové dané skupiny patří ke stejné kultuře. Jedním z předpokladů vnímání nacionalistického světa je existence centralizovaného státu, který se ovšem sám od sebe nevyskytuje univerzálně. Nejmotivnějším prvkem nacionalistického postoje je skutečnost, že nacionalismus předpokládá, že daná kultura má i institucionální vedení, které je obsaženo členy této kultury. Jinými slovy: nám nebudou vládnout žádní cizinci.²³

Nacionalisté si uvědomují existenci faktů, z nichž některé nutí lidi zpochybňovat řadu nacionalistických postojů. Vědí totiž, že nepřítomnost nacionalismu je v mnoha společnostech a mnoha historických obdobích zjevná. Zvláště je to viditelné, pokud se jedná o nedávnou historii jejich národa. Fakta si ovšem vysvětlují po svém a jejich logiku nejlépe shrnuje slovo probuzení. Člověk se musí probudit a uvědomit si svou národní identitu a politické imperativy, které z ní vyplývají, a sice chránit národní kulturu a vypudit cizince, kteří ji chtějí ohrozit. Problém absence tohoto fenoménu v reálném světě nacionalisté řeší prohlášením, že nacionalismus celou dobu existoval, jen v danou dobu

²¹ HETCHER, Michael: *On Separatism and Ethnicity: A Response to Sloan's 'Ethnicity or Imperialism? Comparative Studies in Society and History*, 21, 1979, č. 1, s. 126.

²² HROCH, Miroslav: *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2009, s. 17.

²³ GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2003, s. 15-20.

spal. Spánek nacionalismu představuje jednu z absolutně klíčových doktrín nacionalismu, tato teorie je pro ně nepostradatelná.²⁴

Tak tomu bylo i v případě skotského a velšského hnutí ve Velké Británii. Průkopníci nové identity měli potíže při jejím šíření mezi příslušníky vlastní skupiny a někdy i při její definici. Ne vždy bylo hned jasné, bude-li se jejich hnutí označovat jako národní, nebo zůstane-li jako regionální. Předáci hnutí byli obvykle vnitřně nejednotní, politicky polarizovaní, nedařilo se jim získat důvěru mas, zejména dělnictva, takže se přechod k masovému hnutí zdržel, nebo se vůbec nezdařil. Základním problémem pro předáky hnutí bylo najít prostor ve hře domácích politických sil, takže národní cíle bylo možno vytyčovat jen ve stínu etablovaných politických programů a stran.²⁵

Vnitřní koloniální model předpokládá, že separatismus se vyvine pouze u některých závislých území, které jsou ekonomicky a kulturně odlišné od dominantního území. Důvod, proč jsou kulturní odlišnosti (hlavně jazykové a náboženské) nezbytné, je jasný. Mohou totiž samotné sloužit jako základ pro krystalizaci a zachování separátních etnických identit.²⁶ Do tohoto rámce spadá i Skotsko. S nástupem vývoje ke kapitalismu se vytvářela vnitřní nerovnoměrnost podmíněná dělbou práce, která existovala mezi centrem a periferií. V důsledku toho byla lidem na britské periferii přisouzena sociální role, kterou pocíťovali jako podřadnou. Lokální kulturní tradice byla oslabována v důsledku toho, že do periferie se šířila kultura centra.²⁷ Je tedy patrné, že Skotové byli kulturně i ekonomicky odsouváni na periferii, protože bylo snahou Londýna šířit jednotnou britskou identitu, se kterou se nejlépe identifikovali v Anglii, zatímco ve Skotsku v důsledku horší ekonomické situace a menších příležitostí zaujali opačný postoj, a sice posilovali vlastní kulturu a politiku. Postupem času si nacionalisté ve Skotsku vybudovali natolik silnou pozici, že začali předkládat nejrůznější požadavky a návrhy různé úrovně autonomie.

2.2 Skotská identita

Skotsko jako národ, stejně jako Anglie, je tvořeno mnoha lingvistickými skupinami: Kelty, Nory, Saxy a dokonce trochu normanskými Francouzi. Skotská

²⁴ GELLNER, E.: c.d.: s. 22-23.

²⁵ HROCH, M.: c. d., s. 127.

²⁶ HETCHER, M.: c. d., s. 126-127.

²⁷ HROCH, M.: c. d., s. 158.

monarchie byla ve svých časech plně suverénní a skotský jazyk, který vznikl ze saxonštiny a francouzštiny, byl dlouhou dobu paralelou angličtiny, dokud se jazyk z jihu nerozšířil. Skotský národ existoval i v roce 1707 a i přes odlišné církevní, právní a školní institucionální rozdíly existuje dodnes.²⁸ Skotská identita se zdá být založena na jednoduchém kritériu, a sice na místě narození, bydlišti, nebo určitém citovém vztahu ke Skotsku. Zároveň ale také většina Skotů nepovažuje britskou a skotskou identitu za neslučitelnou. Na druhou stranu většina lidí se velmi dobře vypořádává s duální identitou, která přesahuje i do pole kultury, společnosti a politiky. Dokonce i mezi voliči SNP v průzkumu z roku 1979 vyplývalo, že třídní příslušnost je velmi důležitá. Samozřejmě jen o něco více z těch, kteří volili SNP a kteří sami sebe vnímali za Skoty, považovali, že mají více společného se Skoty z jiné třídy, než s Angličany ze stejné třídní skupiny.²⁹ V tomto ohledu je situace v Británii malinko složitější, než v některých jiných státech. Skotové se totiž do britského impéria integrovali do takové míry, že nemají problém s tím označit sami sebe za Brity. Jedná se tedy o poněkud odlišnou situaci, než s jakou bychom se mohli setkat např. ve Španělsku, kde velká část obyvatel dává přednost identifikaci s regionem, kde žijí, než aby se označili za Španěla (např. se to týká Basků).

I když intenzita skotské i velšské etnické identity zůstala zhruba stejná od roku 1885 do roku 1966, skotské i velšské nacionalistické politické aktivity v těchto letech významně fluktovaly. Od roku 1885 do roku 1914 byl nacionalismus na střední úrovni, od roku 1915 do roku 1964 byl prakticky skrytý, ale od roku 1965 do dnešního dne dosáhl svého vrcholu. Tento vývoj se dá dobře vysvětlit změnami ve struktuře a politice státu, které slouží k poskytování stimulů i možností k mobilizaci nacionalistických politických hnutí. Dalším nepostradatelným hybatelem vývoje separatistického hnutí je mezinárodní situace. Po uvolnění napětí mezi USA a SSSR otázka mezinárodní bezpečnosti klesla na významu a do popředí se dostala otázka světové ekonomiky. Otázka velkého domácího trhu se totiž pro národní ekonomiku stala méně důležitou, než tomu bylo v éře protekcionismu. Co bylo dříve považováno za sérii nemyslitelných překážek k realizaci nezávislosti v periferních regionech, se nyní zcela otevřeně projednávalo v politických i akademických kruzích. V této době se již začalo uvažovat, že ze striktně ekonomického hlediska nemůže být pochyb o tom, že unie jen zřídka zvýší ekonomický vývoj v periferních oblastech, a začal převládat názor, že suverenita může

²⁸ WATSON, Hugh: *Unsatisfied nationalisms*. Journal of contemporary history. 6, 1971, č. 1, s. 5-6.
<http://www.jstor.org/stable/259621> (18. 2. 2009)

²⁹ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c.d., s. 4-5.

vést k materiálním výhodám. Základ této úvahy pochází z faktu, že pro Skotsko je efektivnější, když si bude samo vydávat zákony v Edinburghu o záležitostech, o kterých má větší přehled, než Westminsterský parlament v Londýně. Decentralizovaná moc se stala požadovaným cílem i mnoha sociálních a zájmových skupin.³⁰ Tento trend se stal významným především v posledních dvou dekádách 20. století, kdy byla vlivem internacionalizace obchodu oslabena značná část působení státu na ekonomiku regionu. Regiony začaly mít nový význam i v souvislosti s evropskou politikou subsidiarity.

Skotové mnohokrát ukázali, že chtějí nějakou formu samosprávy, a přesto často volí ve všeobecných volbách velké národní strany. Tento paradox se dá jednoduše vysvětlit tím, že skotská samostatnost není nejurgentnějším požadavkem skotského voliče, což ale neznamená, že si ji nepřeje. Skotové jsou národ a cítí se frustrovaní jako národ, ale necítí se utlačovaní. Nevyhazují bomby nebo neunášejí politiky, jako je tomu například ve Španělsku nebo v Irsku, ale přesto Angličané Skoty respektují a neignorují jejich národní cítění.³¹ Kde zavedené elity dominují regionálním politickým institucím a etnickým stranám a při tom omezují přístup nových skupin etnických elit, tam se tyto omezované skupiny mohou obrátit k terorismu. Protestantská Anglie však presbyteriánskému Skotsku dovolila kontinuitu skotského právního a vzdělávacího systému. Duální skotská a britská identita udržela nacionalismus na mírové cestě.³²

Skotové spadají do případu stran a aktérů, kteří dříve nebyli nacionalisticky zaměřeni, ale kde se nacionalismus rozvinul v bezstátní formě. Našli si mechanismus, díky kterému mohli překonat ztrátu státní kontroly, zatímco se připojovali k nadnárodnímu systému. Tato nová forma bezstátního nacionalismu, který se nachází uvnitř i vně nacionalistických hnutí, nahrazuje samosprávně orientovaný nacionalismus. Záležitost strukturální reformy a devoluce vyvstala v roce 1968 v Konzervativní straně po počátečním úspěchu SNP a překvapivě se utlumila po neúspěchu v letech 1970 – 1973. Dokonce i způsob, kterým následně Labour Party zadržovala devoluci, přiměla i poslance, aby její koncepci opustili. Ačkoli skotská Labour Party přijala závazek zřízení skotského parlamentu na Skotské konstituční konvenci, její doporučení byly realizovány až Labour Party vedenou Tony Blairem.³³

³⁰ HETCHER, M.: c. d., s. 128-129.

³¹ WATSON, H.: c. d.

³² NEWMAN, Saul: *Nationalism in Postindustrial Societies: Why States Still Matter*. Comparative Politics, 33, 2000, č. 1, s. 28. <http://www.jstor.org/stable/422422> (18. 2. 2009)

³³ NEWMAN, S.: c. d., s. 33-34.

Důležitým faktorem, který je společný s ostatními evropskými státy, je krize národního státu vzhledem ke globalizaci a evropeizaci. Menšinový nacionalismus byl často v minulosti zamítnut, vzhledem k pejorativnímu označení jako etnický, aby se odlišil od občanského budování národa velkých států. V případě Skotska je na nacionalismus pohlíženo jako na hledání občanského společenství, nových principů solidarity a soudržnost navzdory mezinárodnímu obchodu. Skotové také zažili kulturní obnovení, ve kterém silně figurovaly národnostní témata. Nové kulturní uvědomění se ukazuje ne jako odvětví britské kultury, jejíž centrum je v Londýně, ale jako nezávislé přispění do globální či evropské kultury. Tato kulturní dimenze slouží k přestavbě teritoriální identity. Také umožňuje nacionalistům a autonomním hnutím vyvarovat se provinčnosti tím, že své požadavky pokládají v širším globálním či evropském kontextu.³⁴

Skotská politika se často mění. V letech 1968 – 1983 způsobily změny směru skotského nacionalismu také změny chování skotských politiků v tradičním stranickém uspořádání. Zkoumáním politických stran včetně stoupenců nacionalismu skotských poslanců v britském parlamentu ukázalo, že do roku 1977 nástup nacionalismu jako významné politické síly ve Skotsku podkopával tradiční politické uspořádání stran v parlamentu. Ve stranickém systému došlo k jistému přeladění, následkem čehož bylo v podstatě možné zvolení značné skupiny poslanců SNP.³⁵

3. Strany a volby

3.1 Konzervativní strana

Centrální ideologií Konzervativní strany je unionismus, který má mnoho aspektů. Především znamená suverenitu parlamentu ve Westminsteru a opozici vůči opatření autonomie, ať už skotské, nebo irské. Za předsedy Heatha strana došla v otázce autonomie do této doby nejdále a podporovala omezená legislativní devoluční opatření. Významným rysem skotských konzervativců po druhé světové válce je jejich antinacionalizace. Během 50. let dosáhli konzervativci vrcholu ve volbách v roce 1955,

³⁴ KEATING, Michael: *Reforging the Union: Devolution and Constitutional change in the United Kingdom*. Publius, 28, 1998, č. 1, s. 221-222. <http://www.jstor.org/stable/3331016> (18. 2. 2009)

³⁵ MISHLER, William: *Scotching nationalism in the British Parliament. Crosscutting cleavages among MPs*. Legislative studies quarterly, 8, 1983, č. 1, s. 23. <http://www.jstor.org/stable/439468> (18. 2. 2009)

ale od té doby jejich popularita konstantně klesala. Eroze jejich popularity v městských obvodech vrhla na stranu image slabší politické strany, která byla významná především na jihu.³⁶

Nijak nepřekvapí, že skotskou politiku určovala role britského státu v oblasti hospodářské a sociální. Protože se o těchto problémech rozhodovalo na britské úrovni, skotská politika v letech 1950 – 1964 v podstatě kopírovala výsledky britských voleb. V roce 1955 získali konzervativci více než polovinu hlasů, což byl úspěch ve skotské politice 20. století nevídaný, a od té doby se to nepodařilo žádné další straně. Jednou z příčin úspěchu konzervativců je skutečnost, že strana převzala velké skotské téma a nařkla labouristickou politiku ze znárodnování, což mělo údajně znamenat, že se řízení průmyslu přesune ze Skotska do Anglie. Výrazným faktorem je také fakt, že se konzervativci dostali k moci na konci období krajní úspornosti a přidělového systému.³⁷ V 60. a 70. letech Konzervativní strana zažila slábnutí a nedařilo se jí být efektivní protiváhou hegemonie Labour Party ve Skotsku, z čehož těžila především SNP. Konzervativci totiž přísně zastávali unionismus, což nahrávalo nacionalistům. Proto některé hlasy, které by v minulosti směřovaly ke konzervativcům, nyní preferovaly SNP. Pokles popularity Konzervativní strany byl rychlý a náhlý. V roce 1959 se počet jejich poslanců snížil z 36 na 31, poté v roce 1964 na 24 a nakonec až na 20 ve všeobecných volbách v roce 1966. V porovnání s výsledky v roce 1987 a poté v 90. letech se pro stranu nejednalo o katastrofu, ale i tak byla strana pokořena, když vezmeme v úvahu, že to byla nejúspěšnější politická strana ve Skotsku od roku 1918. Co straně také moc nepomohlo, byla její image. Strana se totiž prezentovala jako strana vybraných a její poangličtěný obraz se nezdál slučitelný se skotskými problémy.³⁸

Voliči ve Skotsku nebyli ochotni odpustit Margaret Thatcherové silný sociální otřes a nejistotu z počátku osmdesátých let, kdy se zdálo, že žádné pracovní místo není jisté. Ve volbách v letech 1983 a 1987 počet hlasů pro konzervativce výrazně klesal. Taktické hlasování mělo být trestem pro konzervativce a nejvýraznějším rysem skotského politického chování po roce 1987 byl velmi silný antitoryovský postoj, takže straně zbyla necelá čtvrtina hlasů a pouhých deset poslanců. To byl naprostý protiklad k Anglii, kde se Thatcherová zdála neporazitelná. Neúspěch ve volbách však nijak nezchladil nadšení konzervativců pro další reformy. Neschopnost labouristů vyhrát britské volby vyvolávala

³⁶ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 23-24.

³⁷ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 207-208.

³⁸ DEVINE, T. M.: c. d., s. 581-582.

široce rozšířené obavy, že Skotsko bude muset nadále snášet nepopulární konzervativní politiku. Objevil se návrh na vytvoření devolučního skotského parlamentu, který měl sloužit jako obranný mechanismus, jež by vyrovnával demokratický deficit a působil by proti dopadům katastrofického scénáře. Objevilo se však i jiné řešení, se kterým přišla SNP a tím byla nezávislost.³⁹

Margaret Thatcherová byla o dva roky později donucena rezignovat, protože se Konzervativní strana začala rozdělovat v otázce Evropy, a také popularita strany velmi klesala, především kvůli zavedení daně z hlavy. Zdálo se, že strana ve volbách utrží obrovskou porážku, na kterou mnozí čekali od 70. let. Než nový premiér John Major vyhlásil nové volby v roce 1992, bylo hnutí za autonomii považováno za významný faktor skotské politické debaty. Zdálo se, že Skoty čeká nový předěl v historii, ovšem nakonec tomu tak nebylo. Major se udržel ve vládě s těsnou většinou, nicméně obháječi autonomie dosáhli ve volbách podpory 75 % voličů a 85 % křesel ve Skotsku.⁴⁰ Následovaly všeobecné volby z roku 1997, kdy konzervativci utrpěli drtivou porážku a dlouho se z ní vzpamatovávali. Byl zvolen rekordně nízký počet konzervativních poslanců, kteří nemohli stát vzniku devolučních parlamentů v cestě.

3.2 Labouristická strana

Ačkoli byli labouristé formálně oddaní myšlence autonomie po celá 20. léta 20. století, přes následující desetiletí byla postupně vytlačována ze seznamu priorit strany. To bylo zvládně v době, kdy se v roce 1932 od Labour Party oddělila strana Pro-autonomistická nezávislá Labour party. Ve Skotsku toho času byla velká veřejná podpora pro konstituční změny. V roce 1932 skotský deník *The Scottish Daily Express* zorganizoval průzkum veřejného mínění ve 35 000 domovech a zjistil, že 113 000 lidí hlasovalo ve prospěch samosprávy, zatímco jen 5 000 respondentů bylo proti. Nicméně otázka autonomie nebyla mezi prioritami žádné z hlavních stran a skotská veřejnost nebyla ochotna podpořit strany, které byly výlučně zasvěceny autonomii nebo samosprávě Skotska. Tyto strany byly totiž ve většině případů slabé a rozdělené a ve straně byl velký počet výstředních postav.⁴¹ Labour Party byla v průběhu své historie rozdělena na dva tábory, a sice na centralisty a decentralisty. Od 30. let se však strana

³⁹ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 211-213.

⁴⁰ DEVINE, T. M.: c. d., s. 613.

⁴¹ *The Devolution Debate This Century*. c.d.

jako celek zavázala k politice centralizovaného státního plánování a zestátnění a toto, spíše než konstituční reforma, byla prioritou Attleeho vlády po roce 1945. Politika autonomie zůstala až do roku 1958, kdy (po rozhodné kampani stranického skotského vedení) byla stažena z programu. Její místo převzal závazek rázné propagace skotských zájmů ve Velké Británii. Do 60. let na sebe myšlenka devolučního shromáždění pro Skotsko nepřitáhla pozornost, navíc levá část strany trvala na tom, že devoluce by nejspíše rozdělila pracující třídu a rozptýlila by pozornost od „skutečných“ problémů ve společnosti. Jenže stanovisko k autonomii nikdy nevytizelo úplně a od konce 60. let se znovu obrodilo. Na počátku 70. let frustrace z impotence v Labour Party stála za znovunastolením zájmu. Důvodem tohoto kroku byl průlom SNP v roce 1974. Zpanikařené stranické vedení, které stálo před ohrožením labouristických křesel, donutilo Skotskou radu znovu svolat Skotskou konferenci mezi dvěma volbami v roce 1974. Návrhy pro volené legislativní shromáždění byly nakonec přijaty jen s mírným nesouhlasem.⁴² Právě v tomto období můžeme pozorovat zásadní změnu labouristů v otázce skotské devoluce. Obava ze ztráty voličské přízně vedla stranu k tomu, aby tento problém přijala za svůj a dovedla ho k závaznému výsledku. Tato situace názorně ukazuje, že když má regionální strana jako je SNP dostatečnou voličskou podporu, může ovlivnit i program jedné z celobritských stran, která pak převezme její úkol za vlastní a dovede ho ke konci.

V 70. letech se hlavní zastávce devoluce SNP potýkala s vnitřními problémy a tak se iniciativy v této oblasti chopila Labour Party. Když strana v tomto tématu čelila kritice konzervativců, odpověděli labouristé tím, že na obranu skotských zájmů začali vést debatu o národní otázce. Vznik nacionalistické agendy přimělo účastníky zaměřit se na problematický charakter skotské kultury, která byla vždy odlišná od anglické. Nicméně ačkoli to je zvláštní, nikdy zde nebyla shoda mezi kulturním a politickým nacionalismem. Obě tyto složky se vyvíjely nezávisle na sobě.⁴³

Labouristé šli do voleb v říjnu 1974 jako silní podporovatelé devoluce s jejich vydáním programu zvaného *Our Changing Democracy*, které navrhovalo skotskému shromáždění 142 křesel a financování jednorázovou subvencí. Shromáždění by mělo kontrolu nad většinou funkcí ministerstva pro Skotsko, ale na druhou stranu by nemělo žádné pravomoci pro zvyšování jeho příjmů. Nicméně pozdější odchod Johna Sillarse ze strany ukázal hluboký rozkol uvnitř Labour Party ohledně otázky skotské autonomie. Někteří členové se stále domnívali, že je zapotřebí silných centralistických pravomocí

⁴² KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 31-32.

⁴³ McCURONE, D.: c. d., s. 173.

k vyřešení ekonomických problémů Skotska, a tento názor inspiroval vznik Skotské rozvojové agentury (*Scottish Development Agency*) v červenci 1975. Ostatní se domnívali, že devoluce je zásadní k zastavení popularity SNP, zatímco názor druhé strany byl takový, že pokud by nacionalistům vznik shromáždění připustili, jen by to uspíšilo rozpad Velké Británie.⁴⁴

Skotská Labour Party se do 70. let 20. století zabývala striktně pouze skotskými otázkami a od roku 1979 Skotsko poskytovalo značnou část obsazení labouristických křesel v parlamentu. Navzdory tomu však jen zřídka vstupovali do celostátní politiky nebo kampaně. Dokonce i po roce 1979 byl na jihu země jen sporadický zájem o volební úspěch labouristů ze Skotska, popřípadě jak by mohl být dále rozšířen. Ve straně se ani neobjevovala žádná skotská frakce. Tento prvek je nejvíce v protikladu v porovnání s ostatními západními zeměmi, kdy teritoriální podoba tvoří důležitý prvek základu moci politických lídrů. Je zde pro to několik důvodů: Labour Party inklinovala k nezvýrazňování teritoriálních politik uvnitř strany. Reprezentace uvnitř rozhodovacích orgánů strany je totiž založena na korporativním základu s rezervy pro odborové organizace, okresní strany, sociální společnost a pro ženy – nikoli však pro teritoriální zájmy. V politických debatách je ideologické uvažování (zvláště to mezi levicí a pravicí) důležitější, než otázky územní, a obě strany jsou obvykle zavázány k centralizovaným ekonomickým strategiím. Skotský vliv byl také snížen stálou slabostí stranické organizace a modelem volby politických lídrů. Jen dva lidé ze zakládajícího počtu byli Skotové (Keir Hardie a Ramsay MacDonald), ale i oni navíc udělali svou politickou kariéru v Anglii.⁴⁵

Po roce 1979 se labouristé nacházeli ještě v choulostivější situaci, než SNP. Zažili štěpení, když čtyři její poslanci ze strany odešli a založili Sociálně demokratickou stranu. Opozice, kterou měla strana v parlamentu představovat, byla roztržštěná a bezmocná a nepodařilo se jí využít nepopularity konzervativců během 80. let. Volby v roce 1983 dopadly pro stranu katastroficky. Z důvodu špatného programu, rozkolu ve straně a především z událostí falklandské války volby drtivě vyhráli konzervativci a labouristé dosáhli nejnižších volebních výsledků od roku 1918. Rok 1983 tedy započal dlouhou vládu konzervativců, která následovala bez přerušení po následujících 14 let.⁴⁶

⁴⁴ DEVINE, T. M.: c. d., s. 584-586.

⁴⁵ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 27-31.

⁴⁶ DEVINE, T. M.: c. d., s. 601.

Margaret Thatcherové se však ve Skotsku moc dobře nevedlo a labouristé zažili na konci 80. let zlepšení. Těsná porážka ve všeobecných volbách v roce 1992, odchod Margaret Thatcherové a konsensus, že devoluce je vůlí skotského lidu, to vše pomohlo zadržet další vzestup nacionalistů. I když se politika ve Skotsku a Británii vyvíjela odlišně, nedá se totéž říci o společenských a ekonomických trendech. Existovaly sice problémy s úpadkem průmyslové výroby, ale Skotové našli zaměstnání v administrativě a ve výrobě elektroniky. Do poloviny devadesátých let dosáhlo Skotsko průměru EU ve všech socioekonomických ukazatelích. To vše ukazuje, že odmítnutí Thatcherismu nemotivovala chudoba nebo hospodářské nevýhody. Dá se říci, že kdyby při volbách rozhodovaly socioekonomické faktory, vedli by si konzervativci ve Skotsku dobře. Že tomu tak nebylo, se dá vysvětlit odkazem na skotskou politickou kulturu. Skotové podporovali sociálně demokratickou vizi, která dominovala britské politice před nástupem Thatcherismu, neboť jim jako národu poskytla plnou zaměstnanost, přispěla k většímu přerozdělování a vyplatila se velkému počtu Skotů. Byla to neochota opustit tyto hodnoty, která vedla ke krachu Konzervativní strany ve Skotsku a k požadavku autonomie.⁴⁷

Labouristé v předvolební kampani v roce 1997 slíbili mimo jiné i skotskou devoluci a zřízení velšského shromáždění. Labouristé ve volbách dosáhli největšího vítězství v historii a získali 419 křesel a většinu 170 poslanců. Konzervativci neměli mimo Anglii žádného zvoleného zástupce a tím tak utrpěli nejhorší porážku.⁴⁸ Po většinu roku 1998 se zdálo, že nacionalisté by mohli získat kontrolu nad novým Skotským parlamentem v Edinburghu. Nakonec SNP vedla nepřesvědčivou kampaň a byla to New Labour, která získala nejvíce hlasů ve volbách a získala 56 křesel ze 129.⁴⁹

3.3 Skotská národní strana (SNP)

SNP byla založena v roce 1934 jako výsledek sloučení dvou politických stran, a sice Národní strany Skotska a Skotské strany. Sloučení stran bylo výtvozem lídra NSS Johna MacCormicka, který si přál sjednocení národního hnutí ve Skotsku. NSP byla zřízena v roce 1928 několika členy Labour Party, kteří byli zklamáni řadou autonomních

⁴⁷ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 213-214.

⁴⁸ *BBC politics 97*. BBC News, 1. května 1997, <http://www.bbc.co.uk/politics97/background/pastelec/ge97.shtml> (5. 3. 2010)

⁴⁹ *Breaking the old place up*. The Economist, 4. listopadu 1999, http://www.economist.com/research/backgrounders/displaystory.cfm?story_id=326221 (5. 3. 2010)

návrhů představených ve 20. letech, a inklinovali k tvrdému prosazování otázky nezávislosti. Skotská strana byla založena v roce 1932 a sestávala se hlavně z liberálů a několika konzervativců, kteří byli obecně umírněnými zastánci omezeného rozsahu autonomie (*Home Rule*).⁵⁰ Zpočátku SNP nepodporovala totální nezávislost Skotska, spíše jí šlo o zřízení přeneseného skotského shromáždění uvnitř Spojeného království. To byla počáteční pozice strany v konstitučním statutu Skotska a výsledek kompromisu mezi NSS, která podporovala nezávislost, a Skotské strany, která byla spíše devolučního zaměření. John MacCormick chtěl spojení těchto dvou stran a věděl, že se mu to podaří pouze skrz podporu devoluce, než cestou nezávislosti. Nicméně SNP nakonec rychle přehodnotila své stanovisko a začala podporovat plnou nezávislost, kterou původně navrhovala NSS.⁵¹

Ve 30. letech měla strana těžkou pozici kvůli nárůstu nacionalismu v Evropě a i když k tomuto typu nacionalismu měla SNP velmi daleko, mnozí si ji takto spojili, což SNP bránilo v rozvoji. MacCormick opustil stranu v roce 1942 na kongresu v Glasgow, když se mu nepodařilo změnit politiku strany z podpory plné nezávislosti na malé množství autonomie. MacCormick pokračoval dál a vytvořil Skotskou smluvní asociaci - nestrannou politickou organizaci, která vedla kampaň za vytvoření přeneseného Skotského shromáždění. Tato asociace straně ubrala mnoho členů, kteří se rozhodli jít za MacCormickem a SNP vzala nacionalistickou platformu. Ve 40. a na počátku 50. let se asociaci sice podařilo získat dva miliony podpisů v petici za autonomii pro Skotsko, ale nakonec se pozvolna ztratila ze scény.⁵²

Raná léta SNP byla charakterizována nedostatkem volebního růstu a do roku 1945 nebyl do Westminsteru zvolen za stranu jediný poslanec, což z ní dělalo jen stranu místního významu. Její členství čítalo 2000 podpisů a vedení se měnilo jen díky rezignaci a vylučováním členů, čímž působila spíše jako sekta, než jako politické hnutí. Strana roku 1946 přijala ustanovení, jehož ovlivnila sociální příslušnost, populismus a katolicismus a tedy bylo spíše seznamem hodnot, než politickým programem. Odmítalo centralismus a koncentraci ekonomické moci v soukromých nebo státních rukou, chyběl jí evropský profil a nadevše byla eklektická.⁵³ Většího vlivu se strana dočkala až koncem 50. let a

⁵⁰ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 33-34.

⁵¹ *History of the SNP*. www.scottishindependenceguide.com.
http://www.scottishindependence.com/snp_history.htm (2. 3. 2010)

⁵² Tamtéž.

⁵³ HARVIE, Christopher: *Scotland & Nationalism. Scottish society and politics 1707-1994*. Cornwall, T. J. Press 1994, s. 169-170.

především od 60. let, kdy se zároveň dočkala většího růstu. Ve volbách z roku 1959 SNP získala pět křesel a během dvou let se dále strana dočkala většího volebního úspěchu v doplňovacích volbách. Do strany se dostali dva významní muži – William Wolfe a Ian MacDonald, kteří stranu zmodernizovali a dokázali ji více zviditelnit mezi lidmi.⁵⁴

Williamu Wolfemu, který se stal lídrem strany v 70. letech a nahradil dosavadního předsedu Arthura Donaldsona, se velmi dobře dařilo v doplňovacích volbách v roce 1962. Rok 1967 byl rok, kdy strana dokázala, že bude mít větší pozici ve volbách. Doplňovací volby pro stranu dopadly dobře, získala si voličskou podporu 28 % v obvodech, ve kterých dříve nedosahovala významnějších výsledků. To pro stranu signalizovalo začátek vrůstajícího volebního trendu. Později toho roku se straně dokonce povedl ještě větší volební úspěch, když Winnie Ewing vyhrál v Hamiltonově volebním okrsku v doplňovacích volbách a SNP začala mít významnější vliv na politickou scénu. Bylo to právě jeho vítězství, které se dostalo do povědomí lidí, a ke straně se přidalo mnoho dalších členů.⁵⁵

Zdalo se, že vzestup nacionalismu a slábnutí skotského hospodářství krácejí ruku v ruce. Když SNP v roce 1967 získala dříve labouristický mandát labouristů v Hamiltonu, stalo se to v čase stoupající nezaměstnanosti, devalvace libry a stagnující životní úrovně. Radikální hnutí mladých chtělo řešit takové otázky, jako byla válka ve Vietnamu, umístění jaderných ponorek ve Faslane na Clyde a labouristé nedokázali na tento podnět reagovat. Naopak nacionalisté vycítili příležitost a dokázali toto hnutí oslovit lépe, když postavili svůj mladistvý dynamický elán vedle labouristů, kteří působili staře a vyčerpaně.⁵⁶ Podle studie z této doby stranu volili nemanuální pracující pocházející ze střední třídy a především mladí lidé. Vágnost programu SNP ohledně mnoha záležitostí měla za následek, že se strana stala přitažlivou i pro ty, kteří byli nespokojeni se státní politikou, spíše než že by brali svůj hlas jako závazek ke skotské nezávislosti. Všechny průzkumy veřejného mínění provedené v této době ukázaly, že jen malá část těch, kteří opravdu podporovali stranu ve volbách, si přála Skotsko oddělené a nezávislé na Velké Británii.⁵⁷

Dostupná data dále ukazují, že zatímco země zažila náhlý vzestup politické aktivity kolem symbolu Skotska v letech 1967 – 1969, byl tento nárůst v mnoha ohledech spíše zdánlivý, neboť volební výsledky ukazovaly, že úspěch SNP ve městech byl pouze

⁵⁴HARVIE, Ch.: c. d., s. 173-174.

⁵⁵ *History of the SNP*, c. d.

⁵⁶ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 207-208.

⁵⁷ DEVINE, T. M.: c. d., s. 577.

dočasný. V podpoře strany z venkova byl sice přítomen i ekonomický element, ale voliči dávali svým hlasem pro SNP najevo spíše obavy z politické a ekonomické centralizace. Problémem SNP byl i generační rozdíl mezi mladšími a staršími členy strany. Pozice starších členů se více zaměřovala na hluboké přesvědčení o výjimečnosti skotského národa, což bylo navíc podpořeno lokálními tradicemi a především působením některých skotských institucí, jako je například církev. Posledním problémem strany v této době byla organizační struktura, která byla více vhodná pro městské či lokální volby, než pro parlamentní volby.⁵⁸ V roce 1969 se uskutečnila vnitrostranická debata, zdali by se strana měla představit jako hnutí pro skotskou autonomii, nebo jako politická strana s koherentní socioekonomickou ideologií. Vítězství Williama Wolfeho ve volbách o předsedu strany nad Arthurem Donaldsonem toho roku zaručilo SNP začátek přijetí série politik k sociálním a ekonomickým záležitostem. Rapidní vzrůst podpory strany i členství v 60. letech a dramatické kolísání odrážející její podporu vedlo k vyvinutí stranické organizace.⁵⁹

Na počátku roku 1974 se národ ocitl v tísnivé ekonomické krizi, od které se očekávalo, že bude mít dlouhého trvání. Mnoho významných skotských loděnic bylo zavřeno, vzrostla nezaměstnanost a inflace dosahovala 19 %. Nicméně SNP tvrdila, že zná cestu ven z krize, když by nezávislé Skotsko převzalo kontrolu nad zásobami ropy v Severním moři. Ropná kampaň byla stranou zahájena v roce 1971 a využila kontrastu mezi předpokládaným blahobytem, kterého by se země dočkala z výnosů z ropy, a mezi faktem, že Skotové měli v té době největší nezaměstnanost v západní Evropě a byli připoutáni k Británii, která klopýtala z krize do krize. Ropa navíc dala straně důvěryhodnost, že by byla země schopna přežít díky svým vlastním zdrojům.⁶⁰ Po všeobecných volbách v roce 1974 SNP představovala skutečnou parlamentní sílu ve Skotsku, kde získala 7 křesel a 22 % hlasů. Straně se výjimečně dobře dařilo v obvodech, kde v předchozích volbách vítězili konzervativci. Problémem strany bylo, že jen málo jejich voličů souhlasilo s její dlouhodobou strategií plné nezávislosti, zatímco mnoho voličů, kteří stranu nyní volili, bylo ve volbách nestálých a náchylných k tomu, aby stranu opět nepodpořili ve chvíli, kdy již nebude jejich rozhořčení tak velké a kdy se ekonomická situace zemělepší. Jen 12 % dotázaných totiž podporovalo hlavní cíl nacionalistů, tedy nezávislost, a dá se proto logicky usuzovat, že SNP sloužila jako

⁵⁸ MANSBACH, Richard W.: *The Scottish National Party: A Revised political Profile*. Comparative Politics, 5, 1973, č. 2, s. 210. <http://www.jstor.org/stable/421240> (18. 2. 2009)

⁵⁹ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 33-34.

⁶⁰ DEVINE, T. M.: c. d., s. 584-585.

účinný způsob, jak přinutit britskou vládu zabývat se skotskými problémy.⁶¹ Labouristé si toho byli vědomi a nepodcenili situaci, zvláště v době, kdy SNP dávala veřejnosti znát, že využitím zdrojů z těžby ropy by se nezávislému Skotsku dařilo lépe. Proto i oni začali v tomto období podporovat budoucí devoluční vývoj Skotska.

Úspěch SNP v 70. letech stranu přiměl k tomu, aby dala dohromady program, který by byl socioekonomický, i kdyby přetrvávaly možné neshody ve straně. Je tedy vidět, že pouhé nacionalistické zaměření stran dlouhodobě nestačí k tomu, aby byly strany pro voliče v alespoň těchto regionech atraktivní, a byly nuceny se adaptovat voličskému tlaku a rozšířit svůj program i o sociální a ekonomické otázky, které lidi nejvíce zajímají.⁶² SNP se po volbách dařilo dobře a de facto po celé desetiletí si strana ve volbách nevedla špatně. Mnoho lidí se tehdy domnívalo, že kdyby liberálové vedení Davidem Steelem nepodpořili labouristickou vládu ve funkci, SNP by mohla získat další hlasy v předčasných volbách. Avšak ty se nekonaly, místo nich se konaly řádné všeobecné volby v roce 1979, ve kterých se ukázalo, že podpora strany se vytrácí. Strana se ocitla v období úpadku poté, co prohrála volby a jí a mnohým dalším subjektům se nepodařilo zajistit přenesené skotské shromáždění.⁶³

Po tomto debaklu se ve straně začalo řešit, jakým směrem se dále ubírat a vzniklo zde několik frakcí. Skupina 79 (The'79 Group), ve které byli mimo jiné i Margo MacDonald, Jim Sillars a Alex Salmond, si přála, aby se strana posunula na levičičku, aby měla odlišnou ideologickou identitu snadno zpozorovatelnou voličstvem. Další skupinou byla například *Sìol Nam Gaidheal* (Jádro skotských keltů), která se skládala z mladých členů z tradicionalistického křídla strany. Ve svých kiltech s dýkami působili trochu jako nacionalistická domobrana. Tyto události zanechaly odkaz velké hořkosti a osobních nepřátelství mezi členy a trvalo dlouho, než s nimi strany vypořádala, čímž se snížilo působení strany na několik dalších let.⁶⁴ Důsledkem porážky v roce 1979 bylo období introspekce a štěpení. Na konferenci strany v roce 1982 strana podpořila svého předsedu Gordona Wilsona, který byl podrážděn vyhlídkou štěpení strany a rozhodl, aby byly všechny skupiny rozpuštěny. Neschopnost některých členů podřídit se vedlo na konci roku k propuštění sedmi členů. Propad podpory ve volbách v roce 1983 a dramatický pokles členů donutil stranu k tomu, aby se buď sjednotila, nebo v budoucnu zanikla.⁶⁵

⁶¹ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 207-208.

⁶² NEWMAN, S.: c.d., s. 27.

⁶³ *History of the SNP*, c. d.

⁶⁴ DEVINE, T. M.: c. d., s. 600-601.

⁶⁵ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 34.

Menší překážky se strana dočkala v roce 1987, kdy se část členů odpojilo a založilo Skotskou socialistickou stranu, ale v dlouhodobém měřítku se tato strana neujala a po volbách se rozpadla. Sillarsovo vítězství vyvolalo neklid mezi labouristy ve Skotsku. Obávali se, že jejich silná voličská základna bude ohrožena, a podíleli se na založení Skotské konstituční konvence, která měla zajistit návrh devoluce. Zpočátku SNP vypadala, že se začlení a straničtí lídři Gordon Wilson a Sillars se zúčastnili setkání Konvence. Avšak neochota Konvence zvážit nezávislost jako konstituční možnost přesvědčila Sillarse, aby se strana tohoto projektu neúčastnila.⁶⁶

Ve všeobecných volbách v roce 1992 SNP získala tři křesla v parlamentu a počet jejich hlasů se zdvojnásobil od voleb konaných v roce 1987. Období od roku 1992 do roku 1997 bylo výrazné především volebním úspěchem SNP. V roce 1994 ve volbách do Evropského parlamentu se straně podařilo získat více než 30 % voličských hlasů a získat dva poslance a v roce 1995 v doplňovacích volbách si strana polepšila o jednoho poslance za Perth. Všeobecné volby v roce 1997 zaručily zdvojnásobení počtu poslanců SNP ze tří na šest a s návratem Labour Party k moci se strana dočkala vytvoření Skotského parlamentu. To SNP dovolilo, aby se ustanovila jako politická síla ve Skotsku, když v prvních volbách získala 35 mandátů. První období Skotského parlamentu nepřineslo SNP moc pohodlí. Dva poslanci opustili stranu a jako důvod uvedli chování některých svých kolegů. SNP se taky nedařilo ve všeobecných volbách v roce 2001, kde ztratili jednoho poslance. Ve volbách do Skotského parlamentu v roce 2003 strana také oslabila, když získala jen 27 poslanců, což z ní dělalo druhou největší stranu. Výsledek volby značí, že sloučení Skotské socialistické strany a Skotské zelené strany, které obě podporují nezávislost Skotska, podkopává hlasy SNP, která už není jedinou stranou bojující za skotskou nezávislost.⁶⁷

Zde jsou některé z hlavních bodů volebního programu SNP v zatím posledních volbách.

Skotská vláda

- Vyhlášení referenda za nezávislost Skotska
- Zmenšení ministerstva pro Skotsko z devíti na šest členů
- Zajištění toho, aby 70 % uvolněných prostředků bylo použito ke zlepšení branné moci a 30 % ke snížení místní daně

Ekonomika

⁶⁶ *History of the SNP*, c. d.

⁶⁷ Tamtéž.

- Odstranění místní daně z podnikání od 120 000 skotských malopodnikatelů a škrty daní pro dalších 30 000
- Snížit byrokracii a rozšířit přístup malých firem k zakázkám ve veřejném sektoru

Životní prostředí

- Nové cíle karbonické redukce
- Nové stavební standardy a snaha o zvýšení energetické hospodárnosti
- Navrhnout legislativu ke snížení uhlíkové stopy Skotska
- Podpoření obecní a domácí výroby energie a rozvinutí místní tepelné a energetické sítě⁶⁸

Uvnitř SNP existují debaty mezi gradualisty, kteří zastávají názor, že by se pravomoci měly Londýnu odebírat postupně a zároveň by je získával Skotský parlament, a fundamentalisty, kteří naopak tvrdí, že by měl být kladen větší důraz na podporu stran za nezávislost. SNP měla smíšené volební výsledky. Ve všeobecných volbách do britského parlamentu 5. května 2005 se straně podařilo získat dvě křesla, čímž opět získala reprezentaci šesti poslanců. Jistého zklamání se strana dočkala, když podíl skotských hlasů klesl na 17,7 % a skončili tak třetí za liberálními demokraty.⁶⁹ Všeobecné volby v roce 2007 se staly pro SNP mimořádné, neboť se jí podařilo stát se největší stranou ve Skotském parlamentu.⁷⁰ Strana předsedy Alexe Salmonda porazila labouristy o jedno křeslo a tím postavila zemi do nejisté pozice o možné další cestě k nezávislosti.

4. Devoluce ve Skotsku

Suverenita parlamentu je podstatou státního zřízení Velké Británie. Dělá z parlamentu vrchní právní autoritu, která může vytvářet nebo zastavit jakýkoli zákon. Trestní orgány obecně nemohou odmítnout legislativu parlamentu a také žádný parlament nesmí schválit takovou legislativu, kterou by budoucí parlamenty nemohly změnit. V průběhu let parlament schválil zákony, které omezují působení parlamentní suverenity.

⁶⁸ *At-a-glance: SNP manifesto*. BBC News, 12. dubna 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6548717.stm (4. 3. 2010)

⁶⁹ *History of the SNP*, c. d.

⁷⁰ WINTOUR, Patrick: *SNP wins historic victory*. The Guardian, <http://www.guardian.co.uk/uk/2007/may/04/scotland.devolution> (3. 3. 2010)

Mezi tyto zákony patří i devoluce parlamentu ve Skotsku a shromáždění ve Walesu.⁷¹ Dá se však říci, že ani tento vývoj fundamentálně nepodlamuje princip parlamentní suverenity, neboť alespoň podle teorie je možné, že by parlament mohl zrušit jakýkoli zákon, který vznik těchto parlamentních těles umožňují, a tím de facto devoluční shromáždění zrušit.

Devoluce je proces, který přenáší moc z centra na nižší národní jednotky. Byla založena na principu subsidiarity a odpovědnost tím byla přenesena na nejvhodnější úroveň vládnutí. Jejimi zastánci je charakterizována jako soubor institucionálních reforem, které pomohou spojit rostoucí rozdělení mezi státem a občanskou společností ve Velké Británii tím, že nové instituce umožní bližší spojení mezi demokratickou reprezentací, rozhodovacím procesem a efektivní politikou. Institucionální struktura rozhodování a exekutivy byla přetvořena spolu se vznikem nového Skotského parlamentu, Velšského a Severoirského shromáždění a v neposlední řadě také Anglických regionálních rozvojových zastupitelstev.⁷²

Od federálního systému vládnutí se ale devoluce liší, protože tento proces je (alespoň teoreticky) vratný. V případě Velké Británie jsou devalvované instituce podřízeny parlamentu Spojeného království. V případě Skotska byl tento proces legislativně zakotven ve *Scotland Act* z roku 1998. Existuje ale i nelegislativní rámec ujednání, dohoda mezi různými odděleními ministerstev a devalvovanými institucemi, které nalezneme v dokumentu *Memorandum of understanding*. Britský systém devoluce je asymetrický, v němž existuje odlišný stupeň devalvovaných pravomocí, a nenajdeme zde žádný společný vzor. Skotsko, Wales i Severní Irsko mají odlišné formy devoluce. Skotský parlament a exekutiva sdílejí podobné znaky jako Westminsterský model. Podle zákonu *Scotland Act* může Skotský parlament vydávat zákony a druhotnou legislativu v oblastech, které nejsou přímo vyhrazeny parlamentu ve Westminsteru. Podle ujednání ze Sewelské konvence má Westminsterský parlament pravomoc vydávat legislativu i v devalvovaných oblastech, ale činí tak pouze na žádost Skotského parlamentu. I ten

⁷¹ *Parliamentary sovereignty*. Parliament.uk, <http://www.parliament.uk/about/how/sovereignty/> (22. 6. 2010)

⁷² RACO, Mike: *Governmentality, subject-building, and the discourses and practices of devolution in the UK*. Zpráva Institutu britských geografů, 28, 2003, č. 1, s. 75-76. <http://www.jstor.org/stable/3804568> (18. 2. 2009)

disponuje pravomocemi, které zatím nevyužil, například může upravovat sazbu daní z příjmu až o 3 % od úrovně, která platí pro celou Británii.⁷³

Devoluce ve Skotsku a Walesu ve Velké Británii představuje významnou konstituční změnu. Reaguje na změny v britské politice a Evropě, které si vyžadovaly nové vyjednávání o unii, na které Velká Británie stojí. Skotské návrhy jsou radikálnější, než velšské, zatímco anglická regionální vládní změna byla prozatím odložena. Koncem roku 1997 vláda New Labour vydala zákony, které založily Skotský parlament a Velšské shromáždění. Tyto zákony reprezentují jednu z největších konstitučních změn, kterou nastartoval premiér William Gladstone, když v roce 1886 přeměnil Velkou Británii z centralizovaného státu na federaci samosprávných národů a regionů. Tyto zákony představují nejradikálnější konstituční změnu od zrušení veta Horní sněmovny parlamentu v roce 1910 a staly se součástí širšího programu konstitučních změn.⁷⁴ Jak je ve Velké Británii obvyklé, byl tento krok pomalý a postupný, ale jakmile již byl uveden do pohybu, je nezvratitelným. Devoluce reprezentuje radikální změnu ve Velké Británii, ačkoli by v jistém smyslu mohla být považována za uznání hluboce zakořeněných historických rysů britského státu a potřebě modernizace systému, který uznává současné nároky jednotlivých regionů.

Ve Skotsku, Walesu a Severním Irsku rozmluva nad devolucí čerpá z již existujících národních či regionálních identit a historie, které podporují nový systém vládnutí, jež by měl v dlouhodobějším vývoji zajistit řadu socioekonomických výhod skrze větší proces rozhodování. Reformy nejvíce pokročily ve Skotsku, kde v červnu roku 1999 vznikl Skotský parlament společně se skotskou exekutivou. Tyto instituce přejaly odpovědnost za množství činností, které byly převedeny z Westminsteru. Politické rozhodování na sebe nyní bere 129 volených zástupců Skotského parlamentu, který má rovněž pravomoc ke zvyšování daní.⁷⁵

4.1 Cesta k referendu z roku 1979

⁷³ LEEKE, Mathew – SEAR, Chris – GAY, Oonagh: *An introduction to devolution in the UK*. House of Commons Library, London 2003, s. 7-8.

<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2003/rp03-084.pdf>

⁷⁴ KEATING, M.: *Reforging the Union: Devolution and Constitutional change in the United Kingdom*, s. 217-234.

⁷⁵ RACO, M.: c. d., s. 75-76.

Dá se říci, že skotští poslanci byli výrazně se odlišující skupinou uvnitř britského parlamentu. Zatímco někteří z nich se plně integrovali do britského politického systému, většina z nich měla odlišné zájmy zaměřené na Skotsko. Rozhovory se skotskými poslanci v 70. letech ukázaly, že zřídka kdy někdo z nich viděl rozpor mezi podporou jejich strany a podporou skotských záležitostí. Všichni se domnívali, že skotské zájmy by byly nejlépe hájeny zřízením vlastní strany v parlamentu. Tím dávali najevo, že Skotsko má zvláštní potřeby a odlišná politika by mohla být vhodná. Jak se ukázalo, to, že skotští poslanci sledují vlastní cíle na skotské úrovni, zatímco podporují lídry na národní úrovni, je důkazem, že Skotsko nebylo plně integrováno do britského politického systému. Rozhovory s třetinou skotských poslanců mezi léty 1973 a 1975 ukázal, že většina z nich se stavěla proti devoluci v 70. letech, protože se obávali, že spojení mezi Skotskem a zbytkem Británie na úrovni ekonomického rozhodování by bylo ohroženo, kdyby Skotové měli vlastní shromáždění, což by podle nich nadále vedlo k tomu, že by byla zapotřebí redukce počtu skotských poslanců ve Westminsteru.⁷⁶

Královská komise pro konstituci byla založena v roce 1969 labouristickou vládou Harolda Wilsona za účelem zkoumání možnosti devoluce parlamentu ve Skotsku a Walesu. Tato komise byla podnícena ostrým vzestupem nacionalismu na konci 60. let, nicméně návrhy na vytvoření samostatného parlamentu byly ve Skotsku vytvořeny již před rokem 1914. Doporučení komise dalo základ zprávě z roku 1973, která nesla název *Democracy and Devolution: Proposals for Scotland and Wales* a navrhla vytvoření Skotského parlamentu a velšského shromáždění.⁷⁷ V tomto návrhu byla zakotvena podmínka, že pokud bude hlasovat v referendu pro devoluci méně než 40 % všech oprávněných voličů, nebude na výsledek referenda brán zřetel.⁷⁸ To byla obrovská překážka, zvláště pokud si uvědomíme, že v Británii bylo jen velmi málo vlád zvoleno více než 40 % hlasů. Kampaň na získání podpory trpěla vnitřní nejednotou, protože nacionalisté a labouristé odmítali spolupracovat. Na rozdíl od hluboce rozdělené kampaně za schválení zákona o devoluci byla kampaň proti návrhu v referendu jednotná a dobře financovaná průmyslem.⁷⁹ Proti vytvoření Skotského parlamentu byla i velká část soukromých podnikatelů. Ti se totiž obávali toho, že by nově vytvořený parlament mohl

⁷⁶ KEATING, Michael: *Parliamentary Behaviour As a Test of Scottish Integration Into the United Kingdom*. Legislative Studies Quarterly, 3, 1978, č. 3, s. 427. <http://www.jstor.org/stable/439451> (18. 2. 2009)

⁷⁷ JONES, Clyde: *A Short History of Parliament*. Woodbridge, The Boydell Press 2009, s. 358.

⁷⁸ *The Devolution Debate This Century*, c. d.

⁷⁹ WORMALDOVÁ, J.: c. d., s. 210.

zvednout ve Skotsku daně a zkomplikovat byrokracii, čímž by ztratili část zisku a byli by v nevýhodě oproti svým konkurentům v Anglii.

V březnu 1979 byla veřejnost znuděna otázkou devoluce. Labouristé byli rozštěpeni na devolucionisty a unionisty, zatímco SNP byla rozštěpena na devolucionisty a ty, kteří preferovali úplnou nezávislost. Obhájci devoluce byli unaveni pětiletým sporem, a ačkoli byla kampaň oponentů zrovna tak rozdělena jako oni, byli více energičtí a přímější ve svém odporu. Debata se točila okolo „West Lothianské otázky“, což byla otázka, kterou položil labouristický poslanec za tuto oblast Tam Dalyell. Zjednodušeně by se dala objasnit jako problém reprezentace, kdy skotští poslanci mohou ve Westminsterském parlamentu rozhodovat o záležitostech Anglie, zatímco angličtí poslanci už nemohou zastupovat anglické zájmy ve Skotském parlamentu. Tento problém se ovšem nevztahuje pouze na teritoriální asymetrii devoluce, ale také na související záležitosti, jako je úroveň reprezentace devalvovaných oblastí ve Westminsteru, tzn., že skotští poslanci zastávají ministerské pozice v „anglických“ ministerstvech. S tímto problémem souvisí každá další snaha o devoluci i proto, že se na ni často odkazuje s tím, že nemá řešení. Tím také argumentují oponenti devoluce, zatímco její obhájci se snaží přijít s uspokojivou odpovědí na tento problém, například s návrhem o vytvoření anglického shromáždění.⁸⁰ Dalším významným faktorem byla pro mnoho lidí otázka ekonomiky, protože se obávali, že Skotsko by se nemělo v ekonomicky náročné době odpojovat od zbytku Británie, která zaručuje větší jistotu.

V referendu z roku 1979 hlasovalo 1, 23 milionu Skotů pro a 1, 15 milionu proti devolučnímu skotskému parlamentu. Volební účast sice byla 63,8 % voličů, ale procentuální část voličů toužících po vytvoření skotského shromáždění představovala pouhých 32,9 % všech voličů a tak i když dopadlo referendum kladně, nemohlo vstoupit v platnost, neboť nesplňovalo hlavní podmínku.⁸¹ I když tedy příznivci devoluce těsných rozdílem 1,6% hlasů zvítězili, neuspěli. Co víc, jen 63,8 % oprávněných voličů k referendu došlo, což moc nesvědčí o tom, že by *Scotland Act* budil mezi lidem velké nadšení. SNP na výsledek referenda spustila kampaň *Scotland Said Yes*, která měla vybízet vládu k urgování za devoluci. Ale nedalo se již nic dělat. Ukázalo se, že jen méně než jedna třetina voličů volila pro největší konstituční změnu ve skotské historii od roku 1707 a výsledky referenda přesvědčivě ukázaly, že Skotové jsou v této otázce beznadějně

⁸⁰ LEEKE, M. – SEAR, Ch. – GAY, O.: c. d., s. 11.

⁸¹ *The Devolution Debate This Century*, c. d.

rozpolcení.⁸² Můžeme tedy říci, že referendum ukázalo, jak jsou Skotové v této otázce rozštěpení. Jedna třetina Skotů by si nezávislý parlament přála, další třetina jej odmítá a poslední třetina se hlasování ani neúčastnila. Devoluce tedy v roce 1979 nebyla přáním většiny skotského lidu a stala se spíše zdrojem rozdělení ve společnosti. V následných všeobecných volbách v tomtéž roce se hlasy nacionalistů opět navrátily labouristům, což ukazovalo, že šlo většinou o protestní voliče.

4.2 Cesta k druhému referendu

Po roce 1979 myšlenku devoluce udržovala Kampaň za Skotské shromáždění (*Campaign for a Scottish Assembly – CSA*), která se snažila zavést devoluci tím, že spojí dohromady labouristy, liberální demokraty, SNP i představitele skotské občanské společnosti k budoucímu plánování. Ovšem po většinu 80. let to bylo spíše jen přání, než realita, po roce 1987 však nastal pro CSA čas. Zřídila organizační výbor, který řídil státní úředník sir Robert Grieve a který se skládal z význačných osobností církví, odborových organizací, obchodu a univerzit, aby společně uvážili založení Skotské ústavní konvence (*Scottish Constitutional Convention*), která by měla za úkol posoudit případné shromáždění a navrhnout kroky, které by měly být udělány k tomu, aby se ho dosáhlo.⁸³ Konvence se stala zastřešující institucí, spojující církve, místní správu a odborové organizace do reprezentativního občanského fóra, které usilovalo o vytvoření skotského parlamentu. Jejich snahy nabraly na síle po vítězství nacionalistů v doplňovacích volbách v Govanu v listopadu 1988.⁸⁴ V březnu 1989 se konala inaugurační schůze Skotské konstituční konvence. Skládala se z 58 skotských poslanců z celkového počtu 72 poslanců, dále 7 z 8 europoslanců, 59 z 65 rad a reprezentantů nejrůznějších skupin, jako je například Skotská odborová organizace a různé církve. Konvence cestovala po celé zemi a 30. listopadu 1990 byla podepsána dohoda o podobě Skotského shromáždění.⁸⁵

Cílem Skotské národní konvence bylo zaprvé vytvoření fóra pro politické debaty a za druhé stát se národním katalyzátorem skotské nezávislosti. Konvence se snažila o úspěch v následujících oblastech:

- vytvoření Dokumentu nezávislé konvence, kterou by mohli lidé podepsat
- spojit podporu politických stran i jednotlivých politiků, kteří podporují nezávislost

⁸² DEVINE, T. M.: c. d., s. 587-588.

⁸³ Tamtéž, s. 607-609

⁸⁴ WORMALDOVÁ, J.: c. d, s. 211-213.

⁸⁵ *The Devolution Debate This Century*, c. d.

- stát se efektivní organizací s vysokým počtem členů
- pořádat konference i jiné meetingy za účelem podnícení debat o nezávislosti a upoutat pozornost
- používat interaktivní webovou stránku, na které by byly publikovány nejrůznější materiály, které by vyzývaly lidi k účasti na debatě o nezávislosti⁸⁶

Labouristé s tímto souhlasili, čemuž pomohla modernizace strany pod Neilem Kinnochem, který byl nakloněn možnosti pro nový přístup k politické devoluci. CSA vydala dokument s názvem *A Claim of Right for Scotland*, který navrhl Jim Ross a který byl vydán 6. 7. 1988. Jim Ross byl státní úředník s dlouholetou zkušeností s vytvářením devoluční legislativy v 70. letech. Tento dokument kombinoval historickou analýzu se zprávou o důvodu pro vytvoření skotského shromáždění společně s technickými doporučeními, které navrhovaly například vytvoření 210 členného shromáždění, ve kterém by měli zasedat i zástupci odborů a církve. Nejnápadnějším znakem tohoto dokumentu byl jeho nacionalismus. Prohlašoval například, že unie v minulosti byla a i nadále zůstává hrozbou přežití odlišné kultury ve Skotsku.⁸⁷ Zatímco konzervativci odmítli mít cokoli společného s takovouto dohodou, labouristé překonali své předchozí podezření a souhlasili s účastí. SNP poté otočila svou pozici a rozhodla se bojkotovat jednání, čímž způsobila značnou kontroverzi jen dva měsíce po svém volebním úspěchu v doplňovacích volbách.⁸⁸

SNP se nepřipojila, ačkoli měla z počátku zájem. Mnozí členové strany se totiž obávali, že by Konvenci dominovali labouristé a také by devoluce mohla zpomalit hnutí za nezávislost. Konvence následně zpracovala návrh skotského parlamentu, který byl ale v mnoha doporučeních vágní a nejednoznačný. Například princip rovné reprezentace žen v novém parlamentu byl schválen, ale metody implementace nikoli. Stejně tak ožehavá otázka skotské reprezentace ve Westminsterském parlamentu nebyla vůbec řešena. Největší zádrhel ovšem spočíval ve vládě konzervativců, která by musela odstoupit, aby měl návrh šanci na schválení. Ovšem i tak měla Konvence velký význam, neboť labouristé, kteří byli dominantní stranou ve Skotsku, dali této věci politickou váhu.

⁸⁶ *Introduction: Aims and Questions*. Scottish independence convention, <http://www.scottishindependenceconvention.com/Introduction.asp> (22. 6. 2010)

⁸⁷ DEVINE, T. M.: c. d., s. 607-609.

⁸⁸ KEATING, M. – MIDWINTER, A. – MITCHELL, J.: c. d., s. 35-36.

Případná další labouristická vláda by tedy v budoucnu jen těžko mohla Skotům odepřít parlament.⁸⁹

S vítězstvím konzervativců v roce 1992 se široká veřejnost smířila s nevyhnutelností některé z forem konstituční reformy, která by měla zabránit dominanci konzervativců ve skotské politice. Konstituční konvence pokračovala v setkáních, trpělivě vytvářela plán a čekala na svou příležitost. Ve své poslední zprávě z 30. 11. 1995 Konvence zveřejnila návrh devoluce, který měl v budoucnu velký význam. V roce 1996 se projednávala forma volebního lístku a pro rok 1997 byla devoluce opět vysoko na programu politických stran. Když labouristé učinili ve svém prohlášení z roku 1997 slib, ve kterém se zavázali dát vzniknout Skotskému parlamentu, jejich návrh vycházel právě z dohody Skotské konstituční konvence.⁹⁰ Konzervativci vedli svoji kampaň razantně proti devoluci. Obávali se totiž, že by eventuálně mohla vést až ke Skotské nezávislosti a odtržení Skotska od Velké Británie. Dále tvrdili, že pokud by byl Skotsku dán vlastní parlament, vzrostly by daně. Ke konzervativní opozici v otázce devoluce stál jednotný pro-devoluční postoj labouristů a liberálních demokratů. Tyto dvě strany vydaly v březnu 1997 prohlášení, ve kterém si vyjadřovaly vzájemnou podporu v otázkách devoluce Skotska a Walesu. SNP nezaujala žádné stanovisko ve Skotské konstituční konvenci, ale posléze se přiklonila k podpoře devoluce.

Skotští voliči ve volbách z roku 1997 podporovali především labouristy, kteří zvítězili, a postu britského premiéra se ujal Tony Blair, jež dal novému referendu zelenou. Labouristé nemarnili čas a devolucí se zabývali hned od příchodu k moci. Návrh na referendum pro Skotsko a Wales bylo uveřejněno 15. května a následoval ho *White paper* 24. června. Datum pro skotské referendum bylo stanoveno na 12. září. Po všeobecných volbách v roce 1997 nová labouristická vláda uvažovala, že parlament ve Skotsku a shromáždění ve Walesu budou demokraticky odpovědnější, než Skotský nebo Velšský úřad (například mezi lety 1867 až 1997 byl Wales zastoupen v kabinetu Spojeného království ministrem zahraničí, který ve Westminsteru nezastupoval velšské voličstvo). V září roku 1997 se konalo druhé devoluční referendum, ve kterém voliči schválili vytvoření skotského parlamentu a velšského shromáždění (ve velšském případě těsnou většinou o 6 712 hlasů).⁹¹

⁸⁹ DEVINE, T. M.: c. d., s. 611-612.

⁹⁰ LEEKE, M. – SEAR, Ch. – GAY, O.: c. d., s. 18-19.

⁹¹ JONES, C.: c. d., s. 358.

Pro skotský parlament a exekutivu se vyslovilo 64 % voličů. V roce 1998 byly schváleny parlamentem ve Westminsteru zákony, které ustanovily vytvoření dvou devolučních shromáždění. O dva roky později (přesně 6. května 1999) se konaly první volby, z nichž vítězně vyšel blok labouristů a liberálních demokratů řízený premiérem a státním tajemníkem pro Skotsko Donaldem Dewarem. Konzervativcům volby nedopadly vůbec dobře, což de facto kopírovalo situaci ve Westminsterském parlamentu. V sálu Zasedací síně Skotské církve v Edinburghu zasedlo 129 členů parlamentu.⁹²

4.3 Skotský parlament

Zákon z roku 1998 nazvaný *Scotland Act* ustanovuje Skotský parlament (který začal fungovat v roce 1999) a vymezuje explicitní oblasti, ve kterých může vydávat zákony a ve kterých zůstanou pravomoci vydávat zákony na parlamentu ve Westminsteru. To znamená, že pravomoci, které nejsou přímo vymezeny, se stávají automaticky zodpovědností Skotského parlamentu. Parlament Spojeného království si však zachovává moc k pozměnění podmínek pravomocí Skotského parlamentu a může omezit nebo rozšířit oblasti, ve kterých vydává zákony.⁹³ Dle podmínek *Scotland Actu* má parlament široké pravomoci v téměř všech oblastech veřejného života, včetně soudnictví, školství, zdravotnictví, zemědělství apod. Záležitosti týkající se mezinárodních vztahů, obrany, ale i sociálního zabezpečení jsou však nadále reprezentovány v britském parlamentu, kde skotské zájmy reprezentuje 59 poslanců. Skotský parlament má také omezené daňové pravomoci.⁹⁴

Návrhy zákona vypracované Skotským parlamentem musí být schváleny parlamentem ve Westminsteru a musí jim být udělen královský souhlas a podpis. Ve *Scotland Act* je nadále uvedeno, že tato úprava nemá vliv na pravomoc Westminsterského parlamentu vytvářet zákony pro Skotsko. Skotský parlament má pravomoc vytvářet legislativu ve všech oblastech, kromě případů, kdyby výsledný zákon: platil pro záležitosti, které svým rámcem přesahují hranice Skotska; vztahoval se k vyhrazeným záležitostem; byl by v rozporu s Konvencí práv a ostatními zákony.⁹⁵

⁹² FRANK, J.: c. d., s. 122-123.

⁹³ JONES, C.: c. d., s. 358-360.

⁹⁴ *Commission's Final Report*. Commission on Scottish Devolution, <http://www.commissiononscottishdevolution.org.uk/> (6. 6. 2010)

⁹⁵ *Scotland Act 1998*. http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1998/ukpga_19980046_en_1 (22. 6. 2010)

Protože se jedná o jednokomorový legislativní orgán, byl hlavní důraz kladen na zřízení silných parlamentních výborů, které v podstatě plní funkci druhé komory, protože kromě práva iniciovat vlastní návrhy zákonů obdržely značné pravomoci v otázce přezkoumávání jednotlivých zákonů.⁹⁶ Ve skutečnosti je práce výborů ve skotském parlamentu silnější, než v jakémkoli jiném parlamentu ve Spojeném království. Tyto výbory řídí dotazy, podrobně prozkoumávají legislativu a jsou odpovědné vládě. Existují tři druhy výborů, z nichž každý zahrnuje malý počet poslanců, jejichž členství odráží rovnováhu stran uvnitř parlamentu. Zaprvé to jsou direktivní výbory (*mandatory committees*), které jsou stanoveny jednacím řádem parlamentu a pokrývají takové oblasti, jako je audit, evropské a vnější vztahy, finance, pracovní procesy, veřejné návrhy a vedlejší legislativu. Druhým typem výborů jsou tzv. účelové výbory (*subject committees*), kde výbory komunikují s jedním nebo více ministerstvy nebo ministry. Třetím typem jsou výbory s návrhy zákona s omezenou působností (*private bill committees*), které zřizují prozkoumávání návrhů zákona předložené vnější stranou nebo navrhovatelem, který není členem parlamentu nebo vlády.⁹⁷

Skotský parlament, který se skládá ze 129 členů, je volen na období 4 let smíšeným personalizovaným systémem (*Mixed member proportional representation system*, MMP), který funguje tak, že 73 členů parlamentu reprezentují jednotlivé volební obvody, jež jsou voleny relativně většinovým systémem (*first-past-the-post*), kde vítězí jeden kandidát s nejvyšším počtem hlasů. Těchto 73 volebních obvodů sdílí stejné hranice jako volební obvody do parlamentu Spojeného království ve Skotsku před rokem 2005, kdy došlo k redukci počtu skotských poslanců s výjimkou Orkney a Shetlnadu. Zbýlých 56 poslanců je voleno na základě stranického klíče. Každý volič má totiž i druhý hlas, který nepřiděluje jednotlivým kandidátům, ale volí jím politickou stranu. Těchto 56 poslanců je voleno v 8 volebních regionech, které jsou dále druhotně členěny. Za každý region je zvoleno 7 poslanců. Pokud takto zvolený poslanec rezignuje, tak je nahrazen další osobou v pořadí, které bylo uvedena na kandidátní listině. Tento smíšený systém je jedním z prvních používaných ve Spojeném království.⁹⁸ První volby se konaly 6. 5. 1999, Parlament se poprvé sešel 12. 5. a předsedou byl zvolen sir David Steel. 14. května bylo podepsáno partnerství labouristů a liberálních demokratů. Druhé volby se konaly 1.

⁹⁶ KASÁKOVÁ, Zuzana: *Vznik Skotského parlamentu – konec procesu devoluce?* In: TOMALOVÁ, Eliška - KASÁKOVÁ, Zuzana: *Sborník západoevropských studií*. Praha, Karolinum 2005, s. 206-207.

⁹⁷ JONES, C.: c. d., s. 359-361.

⁹⁸ Tamtéž, s. 360-361.

5. 2003. SNP v nich získala 27 křesel a stala se tak druhou největší stranou v parlamentu za labouristy.⁹⁹

Na hodnocení novodobé éry částečné skotské legislativní nezávislosti je příliš brzy. V květnu 2003 se voleb do edinburského parlamentu nezúčastnilo téměř 52 % oprávněných voličů. U moci se udržela labouristicko-liberální exekutiva, SNP skončila na druhém místě. I přes tuto relativní apatii je však zjevné, že skotský samosprávný model se od britského liší a směřuje více doleva. Například skotští studenti nemusí platit školné a senioři mají zajištěnou bezplatnou péči.¹⁰⁰

5. Cesta k nezávislosti?

Skotsko čelí rozhodnutí, zda se stát nezávislým státem na Británii. Pro-evropská SNP vede kampaň za „nezávislost v Evropě“, ale bude taková i realita? Má vůbec SNP pravomoc slibovat Skotsku nezávislost v Evropě, když stojí mimo evropskou politiku? V roce 1999 byla vydána studie pod názvem *Scotland Europa: Independence in Europe* vydaná britskou institucí mezinárodního a komparativního práva, která učinila závěr, že SNP svou frází o nezávislosti uvádí občany v omyl. Podle této zprávy SNP používá frázi „nezávislost v Evropě“ k tomu, aby přesvědčila občany o tom, že lidé mohou využívat výhody tohoto ustanovení a že Skotsko může mít zároveň výhody nezávislosti a bezpečnost v přítomnosti Evropské unie. Nicméně reálná situace může být taková, že nezávislé Skotsko může skončit se všemi nejistotami nezávislosti a nebude mít žádné výhody z členství v EU. V lednu 2007 Tony Blair varoval, že pro Skotsko by bylo odtrhnutí od Velké Británie velmi nevýhodné. Dále podotkl, že pokud Skotsko dojde tak daleko, že bude konáno referendum o nezávislosti, tak se vytvoří situace enormní nejistoty a nestability. Jeden z rozdílů mezi léty 1999 (devoluce pro Skotsko) a 2007 je to, že Evropa je mnohem více odhodlaná mít ve světové politice větší vliv, k čemuž má nově i silnější pravomoci. Vydává se vlastním směrem a národy, které chtějí být její součástí, se musejí přizpůsobit jejím legislativám, spíše než řídit vlastní osud a záležitosti. Skotsko jako člen EU nebude mít plnou moc ve všech svých záležitostech. Jakákoli reálná či budoucí omezení, která budou na Skotsko dnes uložena v unii s Británií, mohou

⁹⁹ LEEKE, M. – SEAR, Ch. – GAY, O.: c. d., s. 19.

¹⁰⁰ FRANK, J.: c. d., s. 123.

být nevýznamná ve srovnání s přizpůsobováním se s evropskou legislativou v budoucnosti.¹⁰¹

SNP se však nespokojí se současným stavem, dokud se nevyřeší skotské problémy a zatím jako nejlepší možnost vidí suverenitu. SNP má propracované návrhy, kterak Skotsko obohatit a vylepšit životní úroveň obyvatel, ale bez finančních prostředků a příslušných pravomocí tyto kroky nebude schopna učinit. V oblasti suverenity totiž bude Skotský parlament vždy kompetenčně pod Westminsterským, jenž má dokonce pravomoc ten skotský zrušit. V oblasti financí je Skotsko závislé na ochotě Londýna poskytovat finanční prostředky, které navíc nedosahují takové úrovně, jaká by byla pro SNP dostačující. SNP si je také vědoma zásoby ropy v Severním moři a chtěla by tuto možnost lépe zhodnotit. Podle SNP totiž Skotsko z těchto zásob nemá nic, protože všechny zisky z prodeje ropy jdou do státního rozpočtu Velké Británie, z něhož už se zpět do Skotska nedostanou, což by se v případě nezávislosti nestalo. V oblasti obrany SNP tíží problém jaderných zbraní Trident, jejichž provoz stojí ročně více než 31 milionů liber a které Skotský parlament nemá pravomoc přesunout jinam. Poslední vadou devoluce podle SNP je otázka Evropy, kde Skotsko nemá vlastní hlas, protože je začleněno ve Velké Británii, ale jako samostatný stát by mělo Skotsko i možnost utvářet si vlastní zahraniční politiku, což mu nyní nenáleží.¹⁰²

Skotská vláda vydala své plány pro referendum za nezávislost přes odpor jiných hlavních politických stran. Lídr SNP Alex Salmond představil návrh „národní konverzace“, ve kterém představuje mnoho možností, které budou projednávány, v návrhu tedy není zahrnuta jen možnost vystoupení Skotska z unie. Labouristé i konzervativci k tomu podotkli, že jakkoli byl tento návrh prezentován, jedná se pouze o věc nezávislosti. Liberální demokraté se k této věci vyjádřili, že by měl být návrh stažen, i když to vítali jako první znak toho, že je SNP připravena spokojit se i s něčím jiným, než je vystoupení Skotska ze Spojeného království. Opoziční strany se spojily, aby vzdorovaly návrhu nezávislosti a nedošlo ke schválení v parlamentu, čímž vládním plánům na referendum neponechaly velké šance. Ačkoli 40 stránkový návrh stanovuje hlasování, Alex Salmond prohlásil, že je otevřený alternativním návrhům. Dále k tomu prohlásil, že „skotská vláda se domnívá, že nezávislost je pro zemi to nejlepší“, a že „ostatní podporují zvýšenou devoluci, nebo větší pravomoci ve zdanění a výdajích, nebo

¹⁰¹ THOMAS, Lorna: *Scottish Independence - Reality or Illusion?* Global Politician, 1. května 2007, <http://www.globalpolitician.com/22725-scotland> (25. 7. 2010)

¹⁰² A real Scottish Parliament. Scottish Politics, <http://www.scottishpolitics.org/devolution/realparliament.html> (22. 6. 2010)

federalismus“, ale že „ať už jsou návrhy politických stran jakkoli odlišné, sdělení voleb je jasné - konstituční pozice Skotska se musí hnout kupředu.“¹⁰³

Návrh předkládá tři hlavní body, které SNP do budoucna vidí jako hlavní a realistické alternativy pro Skoty. Jsou to:

- současné devoluční nastavení,
- úprava devoluce tak, že by se rozšířily pravomoci Skotského parlamentu ve specifických oblastech,
- plná nezávislost.

Návrh zákona zahrnuje hlasování ohledně dvou otázek. První otázka zní, zdali by měl mít Skotský parlament více devoluční odpovědnosti. Druhá otázka se týká toho, zdali by měl mít Skotský parlament rozšířené pravomoci k tomu, aby byl oprávněn vyhlásit nezávislost.¹⁰⁴

Skotská vláda vidí dvě možnosti ohledně první otázky. První možností je plná míra devoluce, která by dala skotské vládě a parlamentu odpovědnost za téměř všechny domácí záležitosti a většinu příjmů a veřejných výdajů ve Skotsku. Parlament a vláda Spojeného království by nadále měli odpovědnost za obranu, zahraniční věci, finanční regulace, peněžní politiku a měnu. Druhá možnost by zahrnovala více omezené rozšíření devoluce, založené na finančních doporučeních vypracovaných Komisí pro skotskou devoluci v červnu roku 2009. Skotský parlament by v tomto případě měl následující dodatečné pravomoci: 1. pravomoc stanovit skotskou sazbu daní z příjmu, která se může lišit až o 10 pencí od sazby, která je ve zbytku Spojeného království; 2. pravomoc stanovit sazbu menších daní a se souhlasem parlamentu Spojeného království zavést nové daně ve Skotsku; a 3. omezenou pravomoc vypůjčit si peníze.¹⁰⁵ Rozhovory zahájené v srpnu roku 2007 vyvolávaly nejrůznější názory přispívající k debatě, která nakonec měla vést k tomu, aby se Skotové dostali k možnosti vyjádřit se a být informováni ohledně rozhodnutí, jež bude mít vliv na jejich budoucnost. Byly uspořádány stovky mítinků po celé zemi, kde byli vyslanci dotazováni veřejností.

¹⁰³ *SNP outlines independence plans*. BBC News, 14. srpna 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6944934.stm (6. 3. 2010)

¹⁰⁴ *Choosing Scotland's Future. A National Conversation*. The Scottish Government, <http://www.scotland.gov.uk/topics/a-national-conversation> (7. 6. 2010)

¹⁰⁵ *Scotland's Future: Draft Referendum (Scotland) Bill Consultation Paper*. The Scottish Government, <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2010/02/22120157/4> (7. 6. 2010)

K návrhu referenda o skotské nezávislosti byla vypracována odborná studie. Skotská vláda má v plánu představit návrh referenda v roce 2011 a bude usilovat o dohodu se Skotským parlamentem, aby bylo možno provést referendum co nejdříve.

První kapitola návrhu pojednává o postoji skotské vlády k otázce nezávislosti. Uvádí zde, že podle vlády by byly skotské národní zájmy lépe spravovány, kdyby Skotsko mělo všechny pravomoci a záruky normálního evropského státu. Nezávislost by dala Skotskému parlamentu a vládě plnou odpovědnost k plnění těchto záležitostí, které jsou momentálně vyhrazeny pro parlament a vládu Spojeného království, včetně klíčových ekonomických a politických pravomocí a práva reprezentace Skotska v Evropské unii. Ostatní hlediska nezávislého Skotska by zůstala stejná. Královna by zůstala hlavou státu a sociální unie se zbytkem Spojeného království by byla zachována a národy by nadále spolupracovaly v řadě dalších záležitostí. Nicméně skotská vláda uznává, že také existuje možnost pro zvýšení pravomocí Skotského parlamentu pomocí více omezených metod. Druhá kapitola se zabývá mechanismy referenda. Navrhovaná pravidla k provedení hlasování jsou založena podle těch, které se vedou ve všech parlamentech v Británii. Bude to tradiční hlasování konané v jeden den. Celkové náklady na referendum se budou pravděpodobně pohybovat kolem 9,5 milionu liber. Třetí kapitola stanovuje regulace kampaně, která slouží k tomu, aby byly kampaně vedeny férově a transparentně. Návrh počítá se zřízením komise, která bude nezávislá jak na vládě, tak parlamentu a bude monitorovat referendum. Jejím úkolem bude zveřejnit poučení pro voliče i účastníky referenda, pozorování, zřízení hlasování, sčítání hlasů a podání zprávy parlamentu.¹⁰⁶

Účelem sestavené komise bylo přezkoumat opatření Skotského zákona z roku 1998 v novém světle a doporučit jakékoli změny k dnešní konstituční úpravě, která by Skotskému parlamentu dovolovala sloužit lépe skotskému lidu, vylepšit finanční odpovědnost Skotského parlamentu a nadále pokračovat v zajištění dobré pozice Skotska uvnitř Velké Británie. Práce komise byla započata v dubnu 2008 a v červnu 2009 vydala závěrečnou zprávu. Komise zde zastává názor, že pokud Velká Británie chce zůstat v podobě, v jaké se momentálně nachází, je nevyhnutelné, aby otázka obrany a mezinárodních vztahů nadále zůstala v pravomoci Westminsterského parlamentu. To ale na druhou stranu staví do obtížné pozice zástupce Skotska, pro které se tím stává obtížné prosazení vlastních zájmů například v zemědělské politice v Evropské unii. Tady komise

¹⁰⁶ *Scotland's Future: Draft Referendum (Scotland) Bill Consultation Paper*. c. d.

navrhuje větší míru kooperace a tolerance, jako je to vidět na příkladě, kdy britský parlament má pravomoc v určitých oblastech obejít parlament ve Skotsku a vydat určitý zákon, neudělá to ale, dokud to sám Skotský parlament předem neschválí.¹⁰⁷ S těmito závěry však nebyla SNP spokojená, neboť zásadní pravomoci, o které stojí, by měly být podle komise ponechány Westminsterскому parlamentu. Můžeme si zde ale povšimnout toho, že Westminsterský parlament je ochoten ke spolupráci a nevyužívá svého postavení k prosazení vlastních zájmů.

Zajímavý vývoj zažila skotská politika v roce 2008. Konzervativní i liberálně demokratičtí předsedové ve Skotsku vyjádřili obavy nad posunem politiky Wendy Alexander ohledně referenda o nezávislosti. Wendy Alexander, předsedkyně labouristů ve Skotsku, totiž žádala o referendum v roce 2008.¹⁰⁸ V její žádosti ji však nepodpořili po vzoru britských labouristů ani skotští.¹⁰⁹ Dále řekli, že to podrývá práci Calmanovy komise ohledně devoluce, která byla zřízena labouristy, liberálními demokraty a konzervativci za účelem zrevidování pravomocí Skotského parlamentu. Ke kritice se dokonce přidal i lídr SNP ve Westminsteru Angus Robertson, který poukazoval na to, že ministr pro Skotsko Browne odmítl referendum již dříve v dubnu.¹¹⁰

Vítězství SNP v doplňovacích volbách v roce 2008 spustilo vlnu předpovědí o konci unie. Sekvence událostí byla prezentována následovně: SNP uspořádá referendum, Skotové si zvolí nezávislost, Skotsko se stane nezávislou zemí. To ovšem není tak jednoduché. Existují 4 velké překážky, které tomuto postupu brání a lídr SNP Alex Salmond musí zdolat všechny, aby se Skotsko dočkalo skutečně nezávislosti. Labouristé ve Skotsku tomu možná pomohou, jak svědčí chování její předsedkyně Wendy Alexander, která chtěla už dříve uspořádat referendum.

První překážkou je, že referendum se nemůže konat bez legislativního oprávnění. SNP bude muset získat většinu v současném Skotském parlamentu, aby prosadila zákon o referendu. V současnosti má SNP a její partneři 49 poslanců, zatímco unionisté včetně labouristů jich mají 79. Druhou překážkou je referendum samotné. V průběhu posledních deseti let průzkumy veřejného mínění pravidelně ukazovaly podporu pro skotskou nezávislost okolo 25 - 30 %. I kdyby se toto číslo zvětšilo s přiblížením referenda,

¹⁰⁷ *Commission's Final Report*, c. d.

¹⁰⁸ 'Bring on' referendum – Alexander. BBC News, 4. května 2008, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/7383035.stm (7. 3. 2010)

¹⁰⁹ *Wendy Alexander isolated in breakaway vote crisis*. Times Online, 8. května 2008, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article3890550.ece> (7. 3. 2010)

¹¹⁰ 'Concern' over referendum shift. BBC News, 9. května 2008, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/7391667.stm (7. 3. 2010)

existuje zde rozdíl mezi tím, co lidé říkají v průzkumech a jak poté skutečně hlasují. Může také dojít k situaci, kdy by volič ve volbách sice podpořil SNP, ale automaticky to nemusí znamenat, že by v referendu hlasoval pro nezávislost. Třetí překážkou jsou vyjednávání s britskou vládou o referendu a také o podmínkách nezávislosti. Některé z následných okolností nemusí být vítané, jako například to, že Skotsko bude muset znovu zažádat o vstup do EU, což může být problém. Jak ukázala situace s vyhlášením nezávislosti Kosova, Španělsko by mohlo blokovat přijetí Skotska s obavou, že by tento případ mohl povzbudit podobné nároky Basků a Katalánců.¹¹¹

Po dohodnutí podmínek nezávislosti s Británií by mělo následovat referendum, které by vyjednané podmínky mělo potvrdit. A to je čtvrtá překážka. Nezávislost může být udělena pouze Westminsterem, není v kompetenci Skotského parlamentu unilaterálně vyhlásit nezávislost. S ohledem na současné výsledky voleb, kdy zvítězili konzervativci v čele s Davidem Cameronem, se situace určitě nebude vyvíjet jednoduše a lze očekávat nejvyšší míru obstrukcí ze strany Westminsteru.¹¹²

Bývalý premiér Gordon Brown varoval, že každý občan ve Velké Británii by utrpěl nejen ekonomicky, ale i kulturně, kdyby se Skotsko rozhodlo pro nezávislost. Brown na konferenci SNP kdysi řekl, že ekonomiky Skotska a zbytku Velké Británie jsou nevyprostitelně spjaty. Doslova řekl, že spojení Velké Británie musí být zachováno pro solidaritu ve vzájemně závislém světě. SNP na to reagovala oznámením, že právě Brown je zodpovědný za slabou skotskou ekonomiku. Brown dále argumentoval proti oponentům Labour Party demografickými argumenty, když zdůraznil, že 2,5 milionu lidí ze Skotska má rodinu v Anglii a téměř jedna šestina Skotů jezdí domů za jižní hranici Skotska a že 400 000 Skotů se narodilo v Anglii. Dále tvrdil, že Británie je modelem, jak by spolu měly země spolupracovat a že dvě země, které spolu sdílí daleko více než jen ekonomiku, by od sebe neměly být odděleny hranicí. Lídr SNP Alex Salmond na to řekl, že slabá skotská ekonomika se projevila i v desetiletém růstu za Spojeným královstvím s výrazně nižšími příjmy obyvatel, než kdekoli jinde ve Spojeném království. Dále dodal, že Brownovi jde evidentně více o znovuzvolení do pozice premiéra, než o úspěch ve Skotsku.¹¹³

¹¹¹ HAZEL, Robert: *Rites of secession*. The Guardian, 29. července 2008, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/jul/29/snp.scotland> (7. 3. 2010)

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ *Scots split would harm UK – Brown*. www.bbc.co.uk, 25. listopadu 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/6182762.stm (6. 3. 2010)

Alex Salmond spoléhá ve svém návrhu na odpor proti vládě konzervativců ve Skotsku, kde byla Margaret Thatcherová velmi neoblíbená a kde nadále pokračuje nelibost nad jejím uzavřením tradičních průmyslových odvětví, které způsobily velkou míru nezaměstnanosti. Bylo zaznamenáno několik spekulací, že by se David Cameron mohl pokusit jednat s Alexem Salmondem o tom, že by Skotskému parlamentu pomohl vyjednat větší daňové pravomoci, ale je jen malá šance, že by si tímto SNP získal. Gordon Brown se ještě snažil získat si podporu ve Skotsku tím, že devalvoval více finančních pravomocí Holyroodu, nicméně poslední průzkum ukázal, že situace pro skotské labouristy není nejpříznivější.¹¹⁴ Průzkum z roku 2009 ukázal, že jasná většina dotázaných se domnívá, že Alex Salmond neodhadl dobře období pro plánované hlasování ohledně nezávislosti, když je teď Skotsko na vrcholu recese. Zatímco Salmondova osobní popularita zůstává vysoká, jeho odhodlání nadále tlačit na referendum spojené s jeho neúspěchem prosadit své závazky vedly k propadu popularity jeho vlády.¹¹⁵ Podle mnohých komentátorů úbytek popularity SNP znamená, že straně už došly plány a zasekla se na mrtvém bodě, přes který se chtějí dostat opět zatlačením na otázku nezávislosti, zatímco opozice argumentuje tím, že by se vláda měla starat o blahobyt obyvatel, neboť jedna třetina pracujících obyvatel se obává o svou práci a ekonomika zažívá recesi, která může trvat ještě několik dalších let.

5.1 Veřejné mínění

Ve Skotsku začal fungovat devalvovaný parlament v červenci roku 1999. V únoru toho roku byl proveden průzkum od společnosti ICM, ve kterém 49 % respondentů odpovědělo, že by souhlasili s tím, kdyby se Skotsko stalo nezávislou zemí. To znamená, že podle tohoto průzkumu by téměř polovině obyvatel Skotska nevadilo, kdyby se kompletně oddělili od zbytku Británie a měli by vlastní stát. Za dalších dvanáct měsíců byl proveden další průzkum od stejné společnosti, ve kterém 27 % respondentů odpovědělo, že by chtěli být nezávislí na Anglii a Walesu a stát se členem EU. Je sice pravda, že tyto dva průzkumy mají trochu jiné zadání a není jisté, zdali pro lidi znamenají to samé, je tu ovšem i tak vidět poměrně velký rozdíl od minulého průzkumu konaného

¹¹⁴ ALLARDYCE, Jason: *Tory win would trigger Scots split – poll*. The Sunday Times, 7. září 2008, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article4692490.ece> (5. 9. 2010)

¹¹⁵ ALLARDYCE, Jason: *Voters ditch SNP over referendum*. The Sunday Times, 15. března 2009, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article5908726.ece> (5. 9. 2010)

před rokem. Další průzkum se provedl v únoru 2001 opět od společnosti ICM, ve kterém se ukázalo, že 45 % lidí dotázaných v průzkumu souhlasilo s tím, že by se Skotsko mělo stát nezávislou zemí. Hodnota tohoto výsledku byla poněkud menší, než hodnota výzkumu stejného zadání o dva roky předtím, tentokrát ovšem měli lidé možnost soudit dle vlastní zkušenosti s téměř dvěma roky fungujícím nezávislým parlamentem a mohlo by se zdát, že možné vyhlášení nezávislosti má mezi lidmi poměrně velký ohlas.¹¹⁶

Ovšem v roce 2003 se zase mohlo zdát vše jinak, protože společnost YouGov provedla pro *Daily Telegraph* průzkum, ve kterém se 29 % respondentů vyslovilo pro kompletní oddělení státu od Británie, ale pokud by se znovu vedla debata o zavedení devalvovaného parlamentu, pro jeho vznik by bylo 62 % lidí. Tyto výsledky vzbuzují jisté zmatení, protože se od sebe poměrně výrazným způsobem liší, ale dala by se vysvětlit tím, že lidé jsou v této otázce nestálí a tak snadněji mohou podléhat politické manipulaci vždy podle aktuálního období. V roce 2005 se opět uskutečnil další průzkum společnosti ICM, ve kterém 33% dotázaných odpovědělo, že by byli pro odchod Skotska z Velké Británie a dále aby se stali nezávislou zemí. V roce 2006 na stejnou otázku od stejné společnosti odpovědělo neuvěřitelných 52 % respondentů, což je prozatím nejvíce. Ale ani tento výsledek není konečný, neboť v lednu 2007 byl proveden další průzkum, kde se podpora pro nezávislost Skotska propadla na 40 % a dále v novém průzkumu provedeném další týden dokonce na 32 %.¹¹⁷

Průzkum dále zjistil, že 60 % dotázaných Angličanů si stěžuje na vysokou míru veřejných výdajů na člověka, které jsou podle jejich mínění ve Skotsku nespravedlivě vysoké. Respondenti také mají vážné obavy ohledně West Lothianské otázky, neboli možnosti skotských poslanců ve Westminsteru hlasovat i o ryze anglických záležitostech, zatímco ryze skotské záležitosti jsou projednávány ve Skotském parlamentu v Edinburghu. Až 62 % anglických respondentů by si přála, aby byli skotští poslanci zbaveni tohoto práva, s čímž by souhlasilo 46 % skotských respondentů.¹¹⁸ V roce 2008 se podpora pro nezávislost pohybovala kolem 34 %, zatímco proti nezávislosti se hlásilo 50 % občanů. Nicméně 24 % z těch, kteří jsou proti nezávislosti, nebo si nebyli jistí, jak by volili v referendu, řeklo, že by nejspíše podporovalo samostatnost, kdyby se novým

¹¹⁶ *FactCheck: Do the Scots support independence?* Channel 4 News, 18. ledna 2007, http://www.channel4.com/news/articles/politics/domestic_politics/factcheck+do+the+scots+support+independence/251043 (3. 7. 2010)

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ HENNESSY, Patrick – KITE, Mellisa: *Britain wants UK break up, poll shows*. The Daily Telegraph, 26. listopadu 2006, <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1535193/Britain-wants-UK-break-up-poll-shows.html> (8. 7. 2010)

premiérem stal David Cameron. Pokud by tito voliči změnili názor, vedlo by to k tomu, že 50 % Skotů by podporovalo nezávislost, zatímco 41% by podporovalo současnou unii.

Je zde tedy vidět, že nacionalistické nálady nevládnou jen na severu od společné hranice Skotska a Anglie, ale lze je pozorovat i na jižní straně. Průzkumy dokazují, že ani obyčejným Angličanům by nevadilo, kdyby se Skotsko osamostatnilo, protože je samotné takto nastavená situace trápí. Mnozí z respondentů by dokonce raději volilo cestu vlastního autonomního anglického parlamentu, než aby se udržoval status quo, který je podle nich nespravedlivý ve prospěch Skotů. Pro větší názornost si zrekapitulujeme výsledky všech průzkumů veřejného mínění, kde na otázku nezávislosti bylo kladně zodpovězeno: 49 %, 27 %, 45 %, 29 %, 33 %, 52 %, 40 % a 32%. Co se tedy dá z výsledků všech těchto průzkumů soudit? Jak je vidět na první pohled, průzkumy vyjadřovaly velkou i menší podporu pro nezávislost. Jak si tedy Alex Salmond může být jist, že když proběhne závazné referendum o této otázce, dopadne tak, jak si jej představuje? Je pravdou, že průzkumy veřejného mínění nikdy nereprezentují skutečný názor celého obyvatelstva na danou otázku, skutečnou odpověď by mohlo být snad jedině závazné referendum, ovšem i tak nám tyto průzkumy mohou dobře posloužit k tomu, abychom si udělali obrázek o tom, jaký je skutečný názor Skotů na otázku vyhlášení nezávislosti na Británii.

Z těchto výsledků lze soudit, že obyvatelstvo nemá jednoznačný názor, zdali se vydat samostatnou cestou, nebo udržet stávající situaci. Spíše se zdá, že vždy dá na aktuální situaci v zemi a na politickou propagandu politických stran. SNP například vyjmenovává klady samostatného státu, zatímco konzervativci spíše poukazují na složitost ekonomické situace po oddělení. Moc nám nepomohou ani výsledky SNP z voleb do parlamentu, neboť SNP je jediná politická strana, která se aktivně angažuje v otázce nezávislosti. V roce 1999 získala 28,74 % hlasů, v roce 2003 to bylo již jen 23,8%, ale v roce 2007 strana vyhrála volby s úspěchem 36,4 % hlasů. Nelze tedy utvářet žádné konečné závěry a jen velmi obtížně lze soudit i do budoucna, jak lidé budou hlasovat, pokud se někdy referendum o nezávislost uskuteční.

Závěr

Hypotéza stanovená v úvodu diplomové práce je platná. Bylo zde předvedeno, že Skotsko je starobylý národ, jenž měl vlastní zkušenosti s autonomním parlamentem do roku 1707, kdy byl sloučen s parlamentem anglickým a tím de facto zaniknul. Ačkoli jsou Skotové již po více než 400 let součástí Velké Británie a do britské společnosti se integrovali velmi dobře, do dnešních dnů si zachovali svůj právní systém, vzdělávání a církev. Právě přežití těchto prvků Skotům připomíná, že mají vlastní historickou tradici. Na přelomu 19. a 20. století se objevuje snaha Londýna o rozšíření britské identity na úkor jednotlivých identit historických zemí. Tato politika spolu s ekonomickými rozdíly jednotlivých regionů vedla ve Skotsku k větší snaze o upevnění vlastní identity a následně k nejruznějším autonomním požadavkům. Tato doba však nebyla žádnému takovému vývoji nakloněna, přišly dvě světové války a po nich studená válka.

V 60. a 70. letech přestalo existovat staré Skotsko závislé na těžkém průmyslu, který zažil v tomto období útlum. Ekonomika stagnovala a země si prošla mnoha krizemi, z kterých jí z části pomohla najít cestu ven ropa objevená v Severním moři. V tomto období země zažívá první referendum o vytvoření samostatného skotského shromáždění, na kterém se velkou měrou podílela Skotská národní strana, ale podle Cunninghamova dodatku přijatého v zákoně o referendu nakonec hlasování nespĺnilo hlavní podmínku k tomu, aby bylo závazné. V období dvacetiletého vývoje od 80. let až do začátku nového tisíciletí prošlo Skotsko velkými politickými, společenskými, hospodářskými a kulturními změnami. Skotský politický systém se výrazně rozešel s britskou normou. V politice konzervativci ve Skotsku ztratili vliv, i když ve stejné době měli v Anglii převahu, a kampaň za samosprávu vedla ke vzniku Skotského parlamentu, jenž je zatím posledním a nejvýznamnějším úspěchem Skotska na cestě k dalšímu vývoji, ať už k větší nezávislosti na Westminsteru, nebo k nezávislosti země.

Jednoznačně je vidět, jakou roli hrají v britském politickém systému velké strany, které stojí za institucionální změnou. Skotská národní strana začínala jako malá nevýznamná strana, která však dokázala přitáhnout pozornost lidí ve Skotsku, kteří byli nespokojeni s politikou dvou velkých stran. Tím na sebe ovšem upoutala i pozornost celonárodních stran, především labouristů, kteří v obavě z toho, že přichází o voliče, přejali devoluční agendu SNP a díky nim byl nakonec po dvou referendech založen autonomní Skotský parlament.

Skotové jako národ vstupovali do unie s Anglií jako rovní s rovným, nezažili útlak, jako například Irové nebo Velšané. V důsledku toho byli Skotové ve 20. století loajální Velké Británii a podpora pro nezávislost byla důsledkem postupného vývoje uvědomování si vlastní identity. Do konce prvního desetiletí tohoto tisíciletí se SNP snažila přesvědčit skotskou veřejnost o výhodách nezávislosti. Dokonce došla tak daleko, že představila návrh referenda, který ovšem počítal i s možností hlubší devoluce. Veřejnost však zůstává v této otázce rozpolcená a není zcela možné předvídat, jak by v případě referenda hlasovala. Průzkumy veřejného mínění totiž ukazují, že Skotové hlasují pro vyhlášení nezávislosti především tehdy, když je v zemi dobrá ekonomická situace. Toto kritérium se zdá jako prioritní pro skotského voliče, který nemá na vyhlášení nezávislosti na Británii vyhraněný názor. Současná situace není vyhlášení nezávislosti Skotska přívětivě nakloněna, neboť zemi spíše zajímá ekonomika, která od roku 2009 zažila stagnaci v důsledku vypuknutí světové hospodářské krize. Další překážkou SNP v jejím úsilí je současná britská vláda. V posledních volbách z roku 2010 do Westminsterského parlamentu totiž zvítězili konzervativci, kteří nejsou nezávislosti Skotska nakloněni, a lze od nich tedy očekávat nejvyšší míru obstrukcí. Otázkou do budoucna rovněž zůstává, jak dopadnou očekávané volby do Skotského parlamentu. Výsledky totiž pomohou ukázat, jak se voliči staví i k této otázce. Pokud by SNP ztratila svou dominantní pozici, jistě by sama s návrhem o referendu nepřišla.

V blízké budoucnosti lze tudíž soudit, že se vývoj bude ubírat směrem větší devoluce, tedy především zvyšováním pravomocí Skotského parlamentu, než cestou nezávislosti. V současné situaci je pro Skotsko výhodnější zůstat členem Velké Británie a využívat výhody, které s tím souvisí. I když SNP nejspíše od boje o nezávislost Skotska neodstoupí, současná situace jejich úsilí nepodporuje.

V této práci jsou analyzovány jednotlivé etapy vývoje nacionalistických snah o větší míru nezávislosti na Británii. Limity práce jsou dané povahou budoucího vývoje ve Skotsku. Autor se sice může domnívat, jak se bude situace v budoucnu vyvíjet, nemůže ale přesně určit, které faktory nakonec budou rozhodující a jestli se situace nebude vyvíjet zcela jinak proti očekávání.

Prameny a literatura

Literatura

DEVINE, Thomas Martin: *The Scottish Nation 1700 – 2000*. Londýn, Penguin Press 1999, s. 720.

FRANK, Jan: *Stručná historie států. Skotsko*. Praha, Libri 2007, s. 149.

GELLNER, Ernest: *Nacionalismus*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2003, s. 133.

HARVIE, Christopher: *Scotland & Nationalism. Scottish society and politics 1707-1994*. Cornwall, T. J. Press 1994, s. 248.

HROCH, Miroslav: *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2009, s. 315.

JONES, Clyde: *A Short History of Parliament*. Woodbridge, The Boydell Press 2009, s. 386.

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava a kol.: *Úvod do regionálních a správních věd*. Praha, Codex Bohemia 1996, s. 93.

KASÁKOVÁ, Zuzana: *Vznik Skotského parlamentu – konec procesu devoluce?* In: TOMALOVÁ, Eliška - KASÁKOVÁ, Zuzana: *Sborník západoevropských studií*. Praha, Karolinum 2005, s. 228.

KEATING, Michael – MIDWINTER, Arthur – MITCHELL, James: *Politics and public policy in Scotland*. Houndmills, Macmillan education LTD 1991, s. 240.

McCRONE, David: *Understanding Scotland: The Sociology of a Stateless Nation*. Londýn, Routledge 1992, s. 238.

ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Devoluční proces ve Velké Británii. Proměna role politických stran*. In: FIALA, Vlastimil – ŘÍCHOVÁ, Blanka (eds.): *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc – Praha, Moneta – FM 2005, s. 616.

WORMALDOVÁ, Jenny: *Dějiny Skotska*. Praha, Nakladatelství Lidových novin 2007, s. 346.

Články

HETCHER, Michael: *On Separatism and Ethnicity: A Response to Sloan's 'Ethnicity or Imperialism?'* *Comparative Studies in Society and History*, 21, 1979, č. 1, s. 126 – 129.

<http://www.jstor.org/stable/178455> (18. 2. 2009)

KEATING, Michael: *Parliamentary Behaviour As a Test of Scottish Integration Into the United Kingdom*. *Legislative Studies Quarterly*, 3, 1978, č. 3, s. 409-430.

<http://www.jstor.org/stable/439451> (18. 2. 2009)

KEATING, Michael: *Reforging the Union: Devolution and Constitutional change in the United Kingdom*. *Publius*, 28, 1998, č. 1, s. 217-234.

<http://www.jstor.org/stable/3331016> (18. 2. 2009)

LEEKE, Mathew – SEAR, Chris – GAY, Oonagh: *An introduction to devolution in the UK*. House of Commons Library, London 2003, s. 46.

<http://www.parliament.uk/commons/lib/research/rp2003/rp03-084.pdf>

MANSBACH, Richard W.: *The Scottish National Party: A Revised political Profile*. *Comparative Politics*, 5, 1973, č. 2, s. 185 – 210. <http://www.jstor.org/stable/421240> (18.

2. 2009)

MISHLER, William: *Scotching nationalism in the British Parliament. Crosscutting cleavages among MPs*. *Legislative studies quarterly*, 8, 1983, č. 1, s. 5-28.

<http://www.jstor.org/stable/439468> (18. 2. 2009)

NEWMAN, Saul: *Nationalism in Postindustrial Societies: Why States Still Matter*. *Comparative Politics*, 33, 2000, č. 1, s. 21 – 41. <http://www.jstor.org/stable/422422> (18.

2. 2009)

RACO, Mike: *Governmentality, subject-building, and the discourses and practices of devolution in the UK*. Zpráva Institutu britských geografů, 28, 2003, č. 1, s. 75-95. <http://www.jstor.org/stable/3804568> (18. 2. 2009)

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Devoluce na britský způsob aneb Skotsko na cestě od nezávislosti*. Mezinárodní politika, 29, 2005, č. 7, s. 9.

WATSON, Hugh: *Unsatisfied nationalisms*. Journal of contemporary history. 6, 1971, č. 1, s. 3 - 14. <http://www.jstor.org/stable/259621> (18. 2. 2009)

Internet

A real Scottish Parliament. www.scottishpolitics.org, <http://www.scottishpolitics.org/devolution/realparliament.html> (22. 6. 2010)

ALLARDYCE, Jason: *Voters ditch SNP over referendum*. The Sunday Times, 15. března 2009, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article5908726.ece> (5. 9. 2010)

ALLARDYCE, Jason: *Tory win would trigger Scots split – poll*. The Sunday Times, 7. září 2008, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article4692490.ece> (5. 9. 2010)

At-a-glance: SNP manifesto. www.bbc.co.uk, 12. dubna 2007, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6548717.stm (4. 3. 2010)

BBC politics 97. www.bbc.co.uk, 1. května 1997, <http://www.bbc.co.uk/politics97/background/pastelec/ge97.shtml> (5. 3. 2010)

Breaking the old place up. The Economist, 4. listopadu 1999, http://www.economist.com/research/backgrounders/displaystory.cfm?story_id=326221 (5. 3. 2010)

'Bring on' referendum – Alexander. BBC News, 4. května 2008, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/7383035.stm (7. 3. 2010)

Commission's Final Report. Commission on Scottish Devolution,
<http://www.commissiononscottishdevolution.org.uk/> (6. 6. 2010)

'Concern' over referendum shift. BBC News, 9. května 2008,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/7391667.stm (7. 3. 2010)

Early Scottish History and the Union.
www.bbc.co.uk,<http://www.bbc.co.uk/politics97/devolution/scotland/briefing/history.shtml> (1. 3. 2010)

End of Scottish Parliament. Parliament.uk, 2007,
http://www.parliament.uk/actofunion/07_end.html (1. 3. 2010)

FactCheck: Do the Scots support independence? Channel 4 News, 18. ledna 2007,
http://www.channel4.com/news/articles/politics/domestic_politics/factcheck+do+the+scots+support+independence/251043 (3. 7. 2010)

HAZEL, Robert: *Rites of secession.* The Guardian, 29. července 2008,
<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2008/jul/29/snp.scotland> (7. 3. 2010)

HENNESSY, Patrick – KITE, Mellisa: *Britain wants UK break up, poll shows.* The Daily Telegraph, 26. listopadu 2006,
<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1535193/Britain-wants-UK-break-up-poll-shows.html> (8. 7. 2010)

History of the SNP. www.scottishindependenceguide.com,
http://www.scottishindependence.com/snp_history.htm (2. 3. 2010)

Choosing Scotland's Future. A National Conversation. The Scottish Government,
<http://www.scotland.gov.uk/topics/a-national-conversation> (7. 6. 2010)

Introduction: Aims and Questions. Scottish independence convention,
<http://www.scottishindependenceconvention.com/Introduction.asp> (22. 6. 2010)

- Mob unrest and disorder.* www.parliament.uk, 2007,
http://www.parliament.uk/actofunion/06_03_mob.html (1. 3. 2010)
- Parliamentary sovereignty.* www.parliament.uk,
<http://www.parliament.uk/about/how/sovereignty/> (22. 6. 2010)
- Scotland Act 1998.* http://www.opsi.gov.uk/Acts/acts1998/ukpga_19980046_en_1
(22. 6. 2010)
- Scotland's Future: Draft Referendum (Scotland) Bill Consultation Paper.* The Scottish Government, <http://www.scotland.gov.uk/Publications/2010/02/22120157/4> (7. 6. 2010)
- Scots split would harm UK – Brown.* BBC News, 25. listopadu 2006,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/6182762.stm (6. 3. 2010)
- SNP outlines independence plans.* BBC News, 14. srpna 2007,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/6944934.stm (6. 3. 2010)
- The Devolution Debate This Century.* www.bbc.co.uk,
<http://www.bbc.co.uk/politics97/devolution/scotland/briefing/c20scot.shtml>, (1. 3. 2010)
- THOMAS, Lorna: *Scottish Independence - Reality or Illusion?* Global Politician, 1. května 2007, <http://www.globalpolitician.com/22725-scotland> (25. 7. 2010)
- Union of the Parliaments 1707.*
http://www.rampantscotland.com/know/blknow_union.htm (2. 3. 2010)
- Wendy Alexander isolated in breakaway vote crisis.* Times Online, 8. května 2008,
<http://www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/scotland/article3890550.ece> (7. 3. 2010)
- WINTOUR, Patrick: *SNP wins historic victory.* The Guardian,
<http://www.guardian.co.uk/uk/2007/may/04/scotland.devolution> (3. 3. 2010)

Abstrakt

Vývoj autonomních tendencí ve Skotsku

Cílem této práce je analýza jednotlivých faktorů, které mají vliv na vývoj skotských tendencí o větší míru autonomie, a představení návrhů do budoucna. Bylo nutno zde zmínit i historické události, které mají vliv na dnešní dobu. V první kapitole je tedy představen historický a ekonomický vývoj Skotska, ale také zde zmiňuji první autonomní návrhy skotských nacionalistů, které byly přerušeny První světovou válkou. Druhá kapitola pojednává o nacionalismu a skotské identitě. Zde je možno spatřit, že Skotové nebyli Angličany utlačováni, a proto se plně integrovali do Británie a jejich nacionalismus nikdy nenabral násilnou podobu. Třetí kapitola představuje jednotlivé politické strany, jež se podílely na vývoji skotské devoluce. Nejvýznamnější z nich je Skotská národní strana, která s návrhem devoluce a posléze autonomie přišla jako první. Ve čtvrté kapitole je popsána skotská devoluce a jednotlivé pokusy, které jí následovaly. Výsledkem je Skotský parlament, který je v této kapitole rovněž analyzován, především jeho pravomoci, vztah k Westminsterskému parlamentu a volební systém, podle kterého se do tohoto orgánu volí jednotliví zástupci. Poslední kapitola představuje návrh referenda o nezávislosti od SNP, různé studie, které analyzují případné možnosti nezávislého Skotska, a veřejné mínění skotských občanů o nezávislosti. Bylo zjištěno, že i přes velkou snahu SNP přesvědčit občany o výhodách nezávislosti, je zajímavá především ekonomická situace země a otázce nezávislosti nedávají přílišný význam. Ukázalo se totiž, že pokud země zažívala nějaké ekonomické potíže, počet respondentů, kteří podporovali vznik nezávislého Skotska, klesal.

Abstract

The development of autonomist tendencies in Scotland

The intention of this paper is to analyze particular tendencies which affect the development of Scottish attempts of greater scale of autonomy and introduction of proposals to the future. It was necessary to mention historical events which affect today's development. The first chapter describes not only historical and economic progress of Scotland, but also the first proposals of autonomy made by Scottish nationalists which were interrupted by the World War I. The second chapter discusses nationalism and Scottish identity. Here we can see that Scots were not oppressed by English so they fully integrated into Great Britain and their nationalism never took a violent form. In the third chapter are introduced individual political parties involved in development of Scottish devolution. The most significant one is the Scottish National Party which was the first one to come up with proposals of devolution and independence as well. The fourth chapter inscribes the Scottish devolution and particular attempts that followed. The result of this is a creation of Scottish Parliament which is also analyzed in this chapter, especially its authority, relationship with Westminster and electoral system. The last chapter presents the proposal of referendum made by SNP, as well as various studies analyzing relevant possibilities of independent Scotland and public opinion of Scottish people about independence. It was found out that despite of SNP's effort to convince people about advantages of independent Scotland, people care mostly about economic situation of country then about independence. It turned out that if Scotland faces economic difficulties, the number of people supporting independence is declining.